

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/590

Έν Καισαριανή τῇ 20ῇ Νοεμβρίου 2023

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2 8 4 η

Πρός

**τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αιδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ίεροκήρυκες καί τούς Έφημερίους
τούς Ίερολογιωτάτους Διακόνους
καί τίς Όσιώτατες Μοναχές
τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεώς μας.**

Άγαπητοί Πατέρες καί Άδελφοί

Χαίρετε έν Κυρίω

Προσεγγίζοντας και πάλι τις μεγάλες και πολυσήμαντες εορτές της θείας έπιφανείας που εορτάζουμε την αποκάλυψη του Θεού στον κόσμο και την είσοδό Του στην δημιουργία Του μέ την Σάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού κρίνουμε αναγκαίο να έμβαθύνουμε στο νόημα της εορτής.

Η ποιμαντορική Έγκύκλιός μας εκτείνεται σε δύο μέρη.

Στό πρώτο μέρος αναφερόμαστε στην Σάρκωση του Υιού του Θεού, όπως αυτή παρουσιάζεται από τους Ευαγγελιστές και στο δεύτερο στην έναρξη του δημοσίου κηρύγματός Του μέ την Βάπτισή Του στον Ίορδάνη από τον Ίωάννη τον Πρόδρομό Του και Βαπτιστή.

Στό δεύτερο μέρος δίδουμε οδηγίες για την διακονία μας αυτή την περίοδο της εκκλησιαστικής ζωής.

ΜΕΡΟΣ Α .

Ι. Η κατά σάρκα γέννηση του Ίησοϋ

«Καί ο Λόγος σάρξ εγένετο, και έσκήνωσεν εν ήμϊν»

(Ίωάννου α , 14)

Μετά τό τέλος της έπιγείας δράσης του Ίησοϋ, αναρίθμητα κείμενα γράφτηκαν για τή ζωή και τή διδασκαλία Του. Οι προσεγγίσεις της μοναδικής προσωπικότητάς Του κυμαίνονται απ' την άδιαμφισβήτητη άποδοχή των διηγήσεων των Ευαγγελίων και των υπερλόγων σημείων Του, μέχρι τις έκλογικευμένες απόπειρες διακρίσεως των πραγματικών

γεγονότων από τήν πίστη καί τις ριζοσπαστικές θεωρίες πού υποστηρίζουν, ὅτι διάφορες λατρευτικές πρακτικές προκαλέσαν ὁράματα.

1. Κόσμος τοῦ Ἰησοῦ

Ὁ Ἰησοῦς ἐφάνη καί ἔδρασε στό γεωγραφικό, ἱστορικό, πολιτικό καί κοινωνικό πλαίσιο τῆς μικρῆς περιοχῆς τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ὅπου ἔζησε καί δίδαξε. Ἡ Ἀγία Γραφή ἀναφέρει:

ἀ . τό ταξίδι τῆς Ἀγίας Οἰκογενείας ἀπό τή Ναζαρέτ, ὅπου κατοικοῦσε ὁ Ἰωσήφ καί ἡ Παρθένος Μαρία στή Βηθλεέμ, στήν πόλη καταγωγῆς τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Θεοτόκου, ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς,

β . τή φυγή τους στήν Αἴγυπτο γιά νά προστατευτοῦν ἀπό τή σφαγή τῶν νηπίων στήν περιοχή πού διέταξε ὁ Ἡρώδης,

γ . τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο στή Ναζαρέτ καί

δ . τή λίμνη τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε τή διδασκαλία του καί τήν θαυματουργική δράση Του.

ε . Τέλος, τήν ἐπίσημη εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου ὑπέστη τό σταυρικό θάνατο.

Ἐκτός ἀπό τά βρεφικά του χρόνια στήν Αἴγυπτο καί μιά σύντομη διαμονή στούς τόπους τῶν εἰδωλολατρῶν τήν Τύρο καί τήν Σιδώνα, στό σημερινό Λίβανο, ὁ Ἰησοῦς πέρασε τή σύντομη ἐπίγεια ζωή Του στή στενή λωρίδα γῆς πού ἀποτελεῖ τή δυτική ὄχθη τοῦ Ἰορδάνη καί ὀρίζεται πρὸς βορράν ἀπό τή θάλασσα τῆς

Γαλιλαίας (λίμνη Γενησαρέτ) καί πρὸς νότο ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, στό βορειότατο ἄκρο τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Ἡ συνολικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ βορρά ὡς τὸ νότο εἶναι περίπου 110 χιλιόμετρα.

2. Τὰ Εὐαγγέλια

Στὴν πραγματικότητα, ὅ,τι ξέρουμε γιὰ τὸν Ἰησοῦ προέρχεται ἀπὸ τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια καί σέ μικρότερη ἔκταση, ἀπὸ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καί τίς Ἐπιστολές τοῦ Παύλου. Αὐτοί οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, ὅμως, δέν εἶχαν ὡς στόχο νά γράψουν λεπτομερεῖς βιογραφίες γιὰ τὴ ζωή, τὴ δράση καί τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ νά μεταφέρουν γεγονότα καί λόγια ἀπὸ τὴ ζωή καί τὸ ἔργο Του, σχετικά μέ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης : *«ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»*¹ Γι' αὐτό, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων περιλαμβάνει ἑκτενεῖς διηγήσεις γιὰ τὸ Πάθος καί τὴν Ἀναστάση, ἐνῶ δίνουν μόνο φευγαλέες εἰκόνες τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τοῦ κόσμου στὸν ὁποῖο ζοῦσε. Ἡ παραδοσιακὴ εἰκόνα τοῦ μικροῦ Ἰησοῦ, ποὺ βοηθάει τὸν Ἰωσήφ στό ταπεινὸ του ξυλουργεῖο, προέρχεται ἀπὸ τὸ Μάρκο² καί ἡ ἐπιβεβαίωση

---

¹ Ἰωάννου κ' , 31

² Μάρκου στ' , 3

της από τό Ματθαῖο³ πού ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὄντως μεγάλωσε σάν γιός ξυλουργοῦ ἐπιδέξιος τεχνίτης ἀλλά, προφανῶς, ὄχι διανοούμενος. Τό θαῦμα στό γάμο τῆς Κανᾶ δίνει μέ θαυμαστή οἰκονομία λέξεων μία ζωντανή εἰκόνα ἐπαρχιακοῦ γάμου καί τοῦ ταραγμένου οἰκοδεσπότη πού δέν μερίμνησε, ὥστε νά ἔχει ἀρκετό κρασί γιά τήν γιορτή⁴.

Σύγχρονοι σχολιαστές υἱοθετοῦν μία πιό κριτική θέση, ἐπισημαίνοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς τῶν Εὐαγγελίων εἶναι μία αἰνιγματική μορφή. Παρατηρήθηκε ὅτι εἶχε ἄγρια ὄψη, ἦταν σκληρός μέ τή μητέρα του, βίαιος περιστασιακά, καί ἀφηνόταν σέ ἀνεξήγητους θυμούς ἢ ἀκατανόητες ὁμιλίες. Μπορεῖ νά πρόκειται γιά ἀκραία ἄποψη, ἀλλά ἴσως εἶναι πιό κοντά στήν ἀλήθεια ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ «γλυκοῦ Χριστοῦλη» τῶν παιδικῶν προσευχῶν: *«Μή νομίζετε πώς ἦρθα γιά νά ἐπιβάλλω ἀναγκαστική ὁμόνοια μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Δέν ἦρθα νά φέρω τέτοια ὁμόνοια, ἀλλά διαίρεση»*⁵.

3. Ἡ ἀμφισβήτηση

Οἱ Ναζωρηνοί Τόν ἀντιμετώπιζαν μέ σκεπτικισμό πρῶτον γιά τήν ταπεινή καί φτωχή οἰκογενειακή καταγωγή Του, δεύτερο γιατί Τόν θεωροῦσαν ἀγράμματο. Ἡ ἀμφισβήτηση Του συνόδευε

---

³ Ματθαίου ιγ , 55

⁴ Ἰωάννου β' 1-10

⁵ Ματθαίου ι' , 34

σ' ὁλόκληρη τήν ζωή Του καί τήν δράση Του παρά τά σημάδια τῆς θείας δύναμης μέ τήν ὁποία δίδασκε καί ἐνεργοῦσε. Ἐπιβεβαίωσε τήν προφητεία τοῦ Συμεών ὅτι «*ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον*».⁶

4. Ἱστορικά στοιχεῖα

Οἱ ἐξωβιβλικές μαρτυρίες γιά τόν Ἰησοῦ εἶναι ὀλιγοστές, ἐάν βασισθοῦμε στήν κατηγορία τῶν Ἰουδαίων θρησκευτικῶν Ἀρχόντων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκκينوῦσε τόν Ἰουδαϊκό λαό σέ ἀντίσταση στήν Ρωμαϊκή ἐξουσία πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι οἱ μικρότερες Ἰουδαϊκές ἐξεγέρσεις ἐναντίον τῆς διακυβέρνησης τῶν Ρωμαίων ἦταν πολύ συνηθισμένες καί δέν καταγράφονταν μέ λεπτομέρειες, ἐνῶ ἡ σταύρωση ἦταν ἡ συνηθισμένη ποινὴ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας γιά σοβαρά ἐγκλήματα.

Σύγχρονος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ὁ Φλάβιος Ἰώσηπος (περ. 37-100 μ.Χ.), Ἰουδαῖος ἱστορικός καί στρατηγός, κυβερνήτης τῆς Γαλιλαίας γιά μιά περίοδο, ὁ ὁποῖος μετὰ τήν πτώση τῆς Ἱερουσαλήμ (70 μ.Χ.) ἐγκαταστάθηκε στή Ρώμη ὅπου ἔγραψε στά ἑλληνικά τήν ἰουδαϊκὴ ἱστορία. Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει ὅτι Ἰουδαῖοι καί Ρωμαῖοι ἔβλεπαν τόν Ἰησοῦ ὡς ἐστία πολιτικῆς ἀναστάτωσης καί προβοκάτορα, καί κατέγραψε τή δίκη καί τήν ἀπόφαση, ἀλλὰ δέν ἔκανε μνεία τῆς Ἀναστάσης. Ὡς ἱστορικός, θεωροῦσε ὅτι πρέπει νά μὴν φανεῖ ἐμπαθής. Ἡ παράλειψη τῆς

---

⁶ Λουκᾶ β' , 34.

Ἀναστάσης σημαίνει μόνο ὅτι ἤθελε νά παραμείνει σέ ἐπαληθεύσιμα γεγονότα. (Σ' ἓνα πολυσυζητημένο ἐδάφιο τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας, ὁ Ἰώσηπος γράφει : «Ὁ Χριστός οὗτος ἦν. Καί αὐτόν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῶ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐ ἐπαύσατο οἱ τό πρῶτον αὐτόν ἀγαπήσαντες ἐφάνη γάρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καί ἄλλα μυρία θαυμάσια περί αὐτοῦ εἰρηκότων».⁷ Ἡ γνησιότητα τοῦ ἐδαφίου ἔχει ἀμφισθηθεῖ, ἀλλά ὄχι πειστικά.

5. Ἀρετή καί πίστη

Οἱ πληροφορίες πού δίνουν τά εὐαγγέλια γιά τή θεϊκή φύση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στηρίζονται κυρίως στά θαύματά Του.

Μερικοί ἐρμηνευτές ἐπιχείρησαν νά ἐξηγήσουν τά θάυματα τοῦ Ἰησοῦ μέ τή λογική - ἔτσι εἶπαν ὅτι τό θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τοῦ πλήθους⁸ συνέβη ἐπειδή ἔπεισε τό λαό νά παράγει ὁ ἴδιος τήν τροφή του. Αὕτη ἡ ἐρμηνεία, ἀκόμα κι ἂν εἶναι σωστή, χάνει τήν οὐσία. Τό μήνυμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πνευματικό, ὄχι ἠθικολογικό. Ἡ πίστη θά σώσει κι ὄχι ἡ ἀρετή. Ὁ ἴδιος ἐτόνισε «Μακάριοι ἐκεῖνοι πού πιστεύουν χωρίς νά μ' ἔχουν δεῖ».⁹

---

⁷ Ἰουδαϊκή Ἀρχαιολογία, 18, 63-64.

⁸ Ματθαίου ιε' , 32-39 καί Μάρκου ή' , 1-9.

⁹ Ἰωάννου κ' , 29.

6. Ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ

«ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, ὃς ἐστι Χριστός».¹⁰

Ἡ ἱστορία τῶν Χριστουγέννων - ἡ Μαρία, ὁ Ἰωσήφ, τό μωρό στή φάτνη, οἱ ἄγγελοι, οἱ βοσκοί, τό ἀστέρι, οἱ μάγοι – εἶναι τόσο γνωστή ὥστε θά πίστευε κανεῖς, πῶς εἶναι μία ἐνιαία διήγηση. Κι ὅμως, ἀπό τά τέσσερα εὐαγγέλια, μόνο τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ ἀναφέρονται στήν Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ.

7. ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

Ἡ ἀνάγνωση τῶν δυό Εὐαγγελικῶν διηγήσεων¹¹ χωριστά, βοηθάει τόν ἀναγνώστη νά ἐντοπίσει ὅσο περισσότερες πληροφορίες γίνεται. Οἱ ἀφηγήσεις διαφέρουν μεταξύ τους, ἐπειδή οἱ ἀναγνώστες πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται ὁ κάθε συγγραφέας ἀνῆκαν σέ διαφορετικά θρησκευτικά καί πολιτιστικά περιβάλλοντα. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἦταν κυρίως Ἰουδαῖοι Χριστιανοί ἐνῶ τοῦ Λουκᾶ κυρίως Χριστιανοί ἀπὸ ἄλλα ἔθνη (ἐθνικοί). Ἐπιπρόσθετα, ὅπως βλέπουμε στὸν πρόλογο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὁ σκοπὸς του ἦταν οἱ ἀναγνώστες νά «μάθουν τὴν ἀλήθεια», ὅπως τὴν παρέδωσαν οἱ αὐτόπτες μάρτυρες¹² δηλαδή οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καί ὅσοι ἔζησαν καί εἶδαν καί ἄκουσαν τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό ζῶντα ἐπὶ γῆς. Τά δυό Εὐαγγέλια γράφτηκαν πολλές δεκαετίες μετὰ ἀπὸ τά συμβάντα. Αὐτό

---

¹⁰ Λουκᾶ β΄, 11.

¹¹ Ματθαίου ἀ΄, β΄ καί Λουκᾶ ἀ΄, β΄.

¹² Λουκᾶ ἀ΄, 1-4.

ἐξηγεῖ γιατί ὁ κάθε συγγραφέας δίνει ἔμφαση σέ συγκεκριμένες λεπτομέρειες.

8. Ὁ Εὐαγγελισμός σύμφωνα μέ τόν Λουκᾶ

Στή διήγηση τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχουν δύο «εὐαγγελισμοί» - προαγγελίες ἀπό ἄγγελο γιά τή γέννηση σημαντικῶν προσώπων. Σ' αὐτούς δέν ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅπως στά γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης¹³. Ἀντίθετα, ὁ Θεός ὁμιλεῖ στόν πιστό Του μέσω ἑνός ἀγγελιοφόρου (ἀγγέλου).

Ἡ πρώτη προαγγελία¹⁴ θέτει τό πλαίσιο γιά τά μελλοντικά γεγονότα. Σ' αὐτή ὁ ἀναγνώστης πληροφορεῖται γιά τόν Ζαχαρία, ἕναν Ἰουδαῖο ἄτεκνο ἱερέα, τοῦ ὁποῖου ἡ μεγάλη σέ ἡλικία γυναίκα, ἡ Ἐλισάβετ, ἀδυνατεῖ νά τεκνοποιήσῃ. Ἕνας Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐμφανίζεται στό Ζαχαρία καί τοῦ ἀναγγέλλει, ὅτι ἡ Ἐλισάβετ θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τή ντροπή τῆς ἀτεκνίας κατά τήν ἰουδαϊκή κοσμοαντίληψη. Θά ἀποκτήσουν παιδί πού θά τό ὀνομάσουν Ἰωάννη καί θά «εἶναι γεμᾶτος μέ Πνεῦμα Ἅγιο»¹⁵. Ἀποστολή τοῦ υἱοῦ του θά εἶναι νά προετοιμάσῃ τό Ἰουδαϊκό λαό νά δεχθεῖ τό Μεσσία. Ὁ Ζαχαρίας ἐπιτιμήθηκε ἀπό τόν ἄγγελο γιά τήν δυσπιστία του καί ἔμεινε ἄλαλος. Ὅταν γεννήθηκε τό παιδί ἐπανῆλθε ἡ ὁμιλία του καί ἐπέμεινε νά

---

¹³ Γενέσεως ιστ' , 21, 22: Ἐξόδου γ' .

¹⁴ Λουκᾶ α' , 5-25.

¹⁵ Λουκᾶ α' , 15.

ονομάσουν τό παιδί Ἰωάννη¹⁶. Μετά ἀπό αὐτά ἀναγνωρίζει τή θεϊκή ἐπέμβαση, καί ἐξυμνεῖ τήν καλοσύνη τοῦ Θεοῦ λέγοντας: «Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ, γιατί ἤρθε καί λύτρωσε τό λαό του!»¹⁷. Ἡ δοξολογία τοῦ Ζαχαρία γιά τή γέννηση τοῦ Ἰωάννη¹⁸ ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στήν Θ' Ὡδή.

Ἡ ἄλλη προαγγελία εἶναι ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἀρχάγγελου Γαβριήλ στήν Παρθένο Μαρία ἀπό τή Ναζαρέτ¹⁹. Ὁ Εὐαγγελισμός συνδέεται μέ τήν προηγούμενη διήγηση μέ τίς εἰσαγωγικές λέξεις «Τόν ἕκτο μήνα...», δηλαδή τόν ἕκτο μήνα τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς Ἐλισάβετ. Ὑπάρχουν μερικοί παραλληλισμοί ἀνάμεσα στούς δύο εὐαγγελισμούς, καί στούς δύο ὁ Ἄγγελος εἶναι ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, τό γεγονός ἐντάσσεται στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀποστολή του προδιαγράφεται καί τό ὄνομά του ἔχει ἐπιλεγεῖ ἀπό τό Θεό.

Αὐτή τή φορά ὅμως τό μήνυμα δίνεται στή γυναίκα, πού περιγράφεται ὅτι ἔχει τή χάρη τοῦ Θεοῦ²⁰ καί ἡ γυναίκα καθησυχάζεται μέ τίς λέξεις «μή φοβᾶσαι», τό Ἅγιο Πνεῦμα θά βρίσκεται μαζί μέ τό παιδί καί τό παιδί της θά γίνει γνωστό ὡς «Υἱός Θεοῦ»²¹. Ἀντίθετα με τό Ζαχαρία, ἡ Παρθένος Μαρία ζητάει μόνο

---

¹⁶ Λουκᾶ ἀ , 57-66.

¹⁷ Λουκᾶ ἀ , 68.

¹⁸ Λουκᾶ ἀ , 68-79.

¹⁹ Λουκᾶ ἀ , 26-38.

²⁰ Λουκᾶ ἀ , 30.

²¹ Λουκᾶ ἀ , 35.

καθοδήγηση καί ἡ ἀπάντησή της δείχνει ἀπόλυτη ὑπακοή: «*Εἶμαι μιά δούλη τοῦ Κυρίου, ἅς γίνει τό θελημά του σ' ἐμένα, ὅπως μοῦ τό εἶπες*»²². Μαθαίνοντας ἀπό τόν Ἀρχάγγελο τά νέα γιά τήν Ἑλισάβετ τήν ἐγκυμοσύνη της πού δέν ἐγνώριζε χαίρεται πολύ, καί ἀμέσως πηγαίνει νά ἐπισκεφτεῖ τή συγγένισσά της. Τήν ὥρα πού οἱ δύο γυναῖκες συναντιοῦνται καί χαιρετιοῦνται τό μωρό στήν κοιλιά τῆς Ἑλισάβετ σκιρτᾷ ἀπ' ἀγαλλίαση, δείχνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τήν κοινή ἀποστολή τῶν δυό παιδιῶν γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου. Ὁ ὕμνος τῆς Παρθένου Μαρίας παραλληλίζεται μέ τόν ὕμνο τοῦ Ζαχαρία, καθώς ἀπαγγέλλει τό Δοξαστικό²³. «*Ἡ ψυχὴ μου δοξάζει τόν Κύριο, καί τό πνεῦμα μου νιώθει ἀγαλλίαση*». Ὁ Λουκᾶς, ἔτσι μέ τήν σκηνή αὐτή εἰσάγει τόν ἀναγνώστη στή γέννηση τοῦ Σωτήρα.

9. Ὁ Εὐαγγελισμός κατὰ τόν Ματθαῖο

Πῶς διηγεῖται ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἀρχίζει τό εὐαγγέλιό του παραθέτοντας τό οἰκογενειακό δέντρο τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἰησοῦ, ξεκινώντας ἀπό τόν Ἀβραάμ²⁴, πατέρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἡ γενεαλογία πού παραθέτει ὁ Λουκᾶς ἀντίθετα ἀρχίζει μέ τή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ καί δείχνει τήν ἀπευθείας καταγωγή Του ἀπ' τόν Ἀδάμ καί τίς ἀπαρχές τῆς ἀνθρωπότητας²⁵. Ἡ διήγηση τῆς προαγγελίας τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ

---

²² Λουκᾶ ᾠ , 38.

²³ Λουκᾶ ᾠ , 46-55.

²⁴ Ματθαίου ᾠ , 1-17.

²⁵ Λουκᾶ γ , 23-38.

εἶναι πολύ πιο σύντομη στὸν Ματθαῖο²⁶. Ἡ καθησυχαστικὴ διαβεβαίωση «*Μὴ φοβᾶσαι*» δίνεται ἀπ' τὸν Ἄγγελο στὸν μνήστορα τῆς Παρθένου Μαρίας Ἰωσήφ πού βρίσκεται σέ σύγχυση. Εἶναι ἀρραβωνιασμένος μέ τή Παρθένο Μαρία, ἀλλά ἀφοῦ δέν ἔχουν ἀκόμα ζήσει μαζί ὡς σύζυγοι, διερωτᾶται πῶς ἐκείνη εἶναι ἔγκυος; Ὁ Ἄγγελος ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία συνέλαβε μέ τή δύναμή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τό παιδί θά ὀνομαστεῖ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ ὅπως ὁ πρόγονός του, Δαυίδ²⁷, θά εἶναι ὁ «*σωτήρας*» τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ²⁸. Ἀλλά ἐνῶ στό Λουκᾶ ὁ Ἄγγελος συνομιλεῖ μέ ἓνα πρόσωπο σέ πλήρη ἐγρήγορση, τὸν Ζαχαρία, στό Ματθαῖο φανερώνεται στὸν ὕπνο τοῦ Ἰωσήφ²⁹. Ἡ καθοδήγηση προσώπων ἀπ' τὸ Θεό στὸν ὕπνο τους ἐμφανίζεται τρεῖς ἀκόμα φορές στή διήγηση τοῦ Ματθαίου γιὰ τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ Ἰησοῦ³⁰.

Ἡ περιγραφή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καί τῆς Γέννησης κλείνει μέ ἓνα γνῶρισμα πού ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Ματθαῖο συχνά. Ἐπειδὴ οἱ ἀναγνώστες τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι Χριστιανοί πρώην Ἰουδαῖοι, θέλει νά δείξει πῶς ὅ,τι συμβαίνει εἶναι ἐκπλήρωσή του σχεδίου τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸ λαό Του. Ἔτσι, συχνά παραπέμπει στήν Παλαιά Διαθήκη μέ φράσεις σάν τὴν παρακάτω: «*Μέ ὅλα αὐτά πού ἔγιναν, ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης: Νά, ἡ*

---

²⁶ Ματθαίου ἀ , 18-25.

²⁷ Ματθαίου ἀ , 1 καί Λουκᾶ ἀ , 32.

²⁸ Ματθαίου ἀ , 22-23.

²⁹ Ματθαίου ἀ , 20.

³⁰ Ματθαίου β , 12, 13, 19.

παρθένος θά μείνει ἔγκυος καί θά γεννήσει γιό, καί θά τοῦ δώσεις τό ὄνομα Ἐμμανουήλ, πού σημαίνει, ὁ Θεός εἶναι μαζί μας»³¹.

10. Τό ταξίδι γιά τήν Βηθλεέμ

Ὁ Ματθαῖος δέν ἀναφέρει ταξίδι τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορα τῆς Παρθένου Μαρίας στή Βηθλεέμ. Φαίνεται νά θεωρεῖ γνωστό σέ ὅλους ὅτι ἡ Μαρία καί ὁ Ἰωσήφ βρίσκονταν ἐκεῖ. Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, πού ἀπευθύνεται σέ Χριστιανούς πρώην εἰδωλολάτρες, οἱ ὁποῖοι δέν ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ τίς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀναφέρει τό ταξίδι καί τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ στή Βηθλεέμ.

Στή διήγηση γιά τούς γονεῖς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τόν Ζαχαρία καί τήν Ἐλισάβετ, τό ἱστορικό πλαίσιο τῶν γεγονότων ὀριζόταν στή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδη στήν Ἰουδαία³². Ἀλλά, ἡ Γέννηση τοῦ Σωτήρα ἔχει πανανθρώπινη σημασία. Ἔτσι, στό Λουκᾶ τό πλαίσιο διευρύνεται: περιλαμβάνει τή Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία καί τοποθετεῖται χρονικά στή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Αὐτοκράτορα Αὐγούστου, ὅταν ἑπαρχος τῆς Συρίας ἦταν ὁ Κυρήνιος³³. Ἀφοῦ ὁ Αὐγουστος βασίλευσε ἀπό τό 27 π.Χ. ὡς τό 14 μ.Χ., ἀλλά ὁ Κυρήνιος ἦταν ἑπαρχος τῆς Συρίας τό 6-7 μ.Χ. θά ἔμοιαζε ὅτι ὁ Λουκᾶς τοποθετεῖ τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ στό 6-7 μ.Χ.³⁴ Ἀλλά ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας βασίλευσε

---

³¹ Ματθαίου α΄ , 22.

³² Ματθαίου α΄ , 5.

³³ Λουκᾶ β΄ , 1-2.

³⁴ Ἀναλυτικότερη διαπραγμάτευση τοῦ θέματος βλ. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης, *Στά ἔχνη τοῦ ΙΧΘΥΣ Ἀστρονομία, Ἱστορία, Φιλοσοφία*, Ἐκδόσεις Δίαυλος, Ἀθήνα 2000, σσ. 530-557.

από τό 37 ως τό 4 π.Χ. Ὁ Ἡρώδης ἀναφέρεται καί στά δύο εὐαγγέλια, ὁπότε εἴτε ἡ ἀναφορά στόν Κυρήνιο εἶναι λάθος εἴτε ἡ ἀπογραφή πού ἀναφέρεται στό εὐαγγέλιο πραγματοποιήθηκε πρὶν ἀπό τήν ἀπογραφή τοῦ Κυρηνίου. Καί στίς δύο περιπτώσεις, ὁ Ἰησοῦς Χριστός γεννήθηκε τό 7-6 π.Χ. Αὐτό δέν ἀμφισβητεῖται διότι ἡ Ἐκκλησία βιώνει τά γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου στό παρόν «*Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου*», ψάλλει.

Ἡ διεύρυνση τοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου αἰτιολογεῖ τό ταξίδι τῆς Μαρίας καί τοῦ Ἰωσήφ ἀπό τή Ναζαρέτ στή Βηθλεέμ, τήν πόλη Δαυίδ³⁵. Σύμφωνα μέ τό Λουκᾶ, ὁ Αὐτοκράτορας τῆς Ρώμης Αὐγουστος ἐξέδωσε ἕνα διάταγμα καί ὅλοι ὅσοι κατοικοῦσαν στήν Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία ἔπρεπε νά ταξιδέψουν στόν τόπο τῆς καταγωγῆς τους γιά νά ἀπογραφοῦν³⁶. Ἐπειδή ὁ Ἰωσήφ «*καταγόταν ἀπ' τήν οἰκογένεια καί τή γενιά τοῦ Δαυίδ*»³⁷, ἔπρεπε νά ταξιδέψει στήν πόλη τῆς Βηθλεέμ, μαζί μέ τή Μαρία, γιά τήν ἀπογραφή ἀπ' ὅπου καταγόταν ὁ Δαυίδ. Ἡ ἀπόσταση πού ἔπρεπε νά διασχίσουν εἶναι περίπου 110 χιλιόμετρα. Ἡ συνηθισμένη μέθοδος ταξιδιοῦ ἦταν μέ καραβάνι.

11. Δέν ὑπῆρχε θέση στό Πανδοχεῖο

Ἐπειδή τόσοσ κόσμος ταξίδευε πρὸς τήν Ἰουδαία, φτάνοντας στή Βηθλεέμ «*δέ βρήκαν μέρος στό πανδοχεῖο*»³⁸. Ἡ ἐξήγηση μοιάζει λογική,

---

³⁵ Λουκᾶ β' , 4,11.

³⁶ Λουκᾶ β' , 1.

³⁷ Λουκᾶ α' , 27, 32 καί β' , 4

³⁸ Λουκᾶ β' , 7.

ωστόσο ή κύρια μέριμνα τοῦ Λουκᾶ εἶναι νά δείξει ὅτι, ἀπ' τή Γέννησή Του ἤδη, ὁ Ἰησοῦς εἶναι, ἀλληλέγγυος μέ τούς ταπεινούς, ἕνα κεντρικό θέμα πού τονίζεται ἀπό τήν ἀπλότητα μέ τήν ὁποία περιγράφεται ἡ Γέννηση. Ἡ Μαρία «γέννησε τό γιό της τόν πρωτότοκο. Τόν σπαργάνωσε καί τόν ξάπλωσε σ' ἕνα παχνί»³⁹. Σέ ὁλόκληρο τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ, οἱ φτωχοί μακαρίζονται. Ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς ἐνῶ δέν ἀπορρίπτει ἐντελῶς μειοψηφία τῶν πλουσίων τούς καλεῖ νά μήν προσκολλῶνται στά ὑλικά ἀγαθά καί νά προσφέρουν μέ προθυμία πρὸς αὐτούς πού ἔχουν λίγα ἢ καθόλου.

12. Οἱ βοσκοί καί οἱ Ἄγγελοι

Ἐπειδή ὁ Λουκᾶς ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά τούς φτωχοὺς καί τούς ἀδυνάτους παρουσιάζει τούς ἀπλοϊκοὺς Βοσκούς ὡς τούς πρώτους μάρτυρες τῆς Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ. Τά λόγια τῆς Μαρίας, ὅτι «ἀνύψωσε ταπεινούς»⁴⁰, ἐκπληρώνονται.

Σ' αὐτούς τούς Βοσκούς ἐμφανίζεται ἕνας ἄλλος Ἄγγελος Κυρίου. Συνοδεύεται ἀπό «τῇ δόξᾳ τοῦ Κυρίου» πού τούς περιβάλλει μέ τή λάμψη της⁴¹. Ἡ ἰδέα τῆς δόξας τοῦ Κυρίου ὡς φῶς στήν Παλαιά Διαθήκη συνδέεται μέ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ⁴². Ἡ θεία παρουσία δέν εἶναι ὁρατή γιά τὰ ἀνθρώπινα μάτια, ἀλλά συμβολίζεται ἀπό τό ὁρατό φῶς. Ὁ Λουκᾶς λέει ὅτι Θεός τώρα εἶναι παρών ἀνάμεσα στό λαό Του,

---

³⁹ Λουκᾶ β' , 7.

⁴⁰ Λουκᾶ α' , 52.

⁴¹ Λουκᾶ β' , 9.

⁴² Ἀριθμῶν ιδ' , 21. Ἰεζεκιήλ μγ' , 2. Ἐξόδου λγ' , 18 -22.

στό πρόσωπο ενός νεογέννητου πού κοιμάται στή φάτνη ! Έχοντας βιώσει αυτή τῶν παρουσία, οἱ Βοσκοί τώρα τήν ἀκοῦν νά περιγράφεται καί μέ λέξεις. Ὁ Ἄγγελος τούς καθησυχάζει, λέγοντάς τους νά μή φοβοῦνται, καί συνεχίζει μέ τήν ἀναγγελία: «Σᾶς φέρνω χαρμόσυνο ἄγγελμα, πού θά γεμίσει μέ χαρά μεγάλη ὅλο τόν κόσμο!»⁴³. Ἡ φράση αὐτή εἶναι πλούσια σέ θέματα πού ἐνδιαφέρουν τόν Λουκᾶ.

13. Γεννήθηκε ὁ Χριστός

«Εὐαγγέλιο» σημαίνει «καλά νέα». Καί τά καλά νέα εἶναι ὅτι: «Σήμερα στήν πόλη τοῦ Δαυίδ γεννήθηκε γιά χάρη σας σωτήρας -κι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Κύριος»⁴⁴. Γεννήθηκε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας πού περίμενε μέ λαχτάρα κάθε πιστός Ἰουδαῖος, ὁ Σωτήρας πού θά φέρει αἰώνια δικαιοσύνη καί εἰρήνη γιά τό λαό Του. Αὐτό χαρίζει «μεγάλη ἀγαλλίαση»⁴⁵. Γιά τόν Λουκᾶ, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἀφορμή γιά χαρά, μιά χαρά πού ἀνήκει σέ ὅλους. «Ὅλος ὁ κόσμος» - γυναῖκες καί ἄντρες, Ἰουδαῖοι καί εἰδωλολάτρες, πλούσιοι καί φτωχοί-καλοῦνται νά συμμετέχουν στίς δοξολογίες γιά τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σαρκωμένου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ δέν πρέπει νά θεωρεῖται πιά κάτι μακρινό καί μελλοντικό. Ἐγκαινιάζεται «σήμερα», μιά λέξη στήν ὁποία θά χρησιμοποιήσει πολλές φορές ὁ Λουκᾶς στό Εὐαγγέλιό του.

---

⁴³ Λουκᾶ β' , 10.

⁴⁴ Λουκᾶ β' , 11.

⁴⁵ Λουκᾶ α' , 14, 41, 44, 47 ,58.

Γιά νά ἐπιβεβαιωθεῖ ἡ ἐκπληκτική ἀναγγελία, τώρα ἐμφανίζεται ἓνα πλῆθος Ἀγγέλων⁴⁶ πού ἐνώνουν τίς φωνές τους ὑμνώντας τό Θεό ψάλλοντες: «Δόξα στόν Ὑψιστο (Θεό καί εἰρήνη στή γῆ ἀγάπη καί σωτηρία γιά τούς ἀνθρώπους!»⁴⁷. Ὅμως, ἡ ἀπλή γλῶσσα καί ἡ ἀντίδραση τῶν Βοσκῶν μᾶς ξαναφέρνουν στή γῆ⁴⁸. Αὐτοί ἔτρεξαν καί βρήκαν πώς ὅλα ἦταν ὅπως τά εἶχε πεῖ ὁ Ἄγγελος⁴⁹. Ἡ ἀπλή πίστη ἀνταμείβεται καί, ὅταν ἐπιστρέφουν στή συνηθισμένη σκληρή ζωή τους, ἔχουν ἀλλάξει. Γυρίζουν πίσω «δοξάζοντας καί ὑμνώντας τό Θεό»⁵⁰. Ὁ Λουκᾶς κλείνει αὐτό τό τμήμα μέ τίς τρεῖς ἀντιδράσεις: ἁ . τῶν Βοσκῶν, πού ἀμέσως διαδίδουν τά καλά νέα⁵¹, β . αὐτῶν πού ἀκοῦνε τά νέα, καί γεμίζουν μέ θαυμασμό⁵² καί γ . τῆς Παρθένου Μαρίας πού διατηροῦσε αὐτά τά λόγια στήν καρδιά Της καί τά σκεφτόταν συνεχῶς⁵³.

Στή διήγηση τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχουν πολύ περισσότερα ἀπό τήν ἀπλή διήγηση τῆς Γέννησης στό Ματθαῖο. Τό «σημεῖο» μπορεῖ νά εἶναι τά σπάργανα καί ἡ φάτνη⁵⁴, ἀλλά ἡ πραγματικότητα πού ὑποδεικνύει εἶναι ὑψίστης σημασίας. Γιά τό Λουκᾶ, ἡ κατάλληλη ἀνταπόκριση τοῦ ἀναγνώστη εἶναι νά ἀκούσει αὐτά πού τοῦ ἀποκαλύπτονται, νά τά μοιραστεῖ μέ ἄλλους καί νά τά διατηρήσει στήν καρδιά του.

---

⁴⁶ Λουκᾶ β' 13.

⁴⁷ Λουκᾶ β' , 14.

⁴⁸ Λουκᾶ β' , 15.

⁴⁹ Λουκᾶ β' , 16.

⁵⁰ Λουκᾶ β' , 20.

⁵¹ Λουκᾶ β' , 17.

⁵² Λουκᾶ β' , 18.

⁵³ Λουκᾶ β' , 19.

⁵⁴ Λουκᾶ β' , 7, 16.

14. Ἡ Περιτομή καί ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Χριστοῦ

«Συγκαταβαίνων ὁ Σωτήρ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων

οὐκ ἐβλελύξατο σαρκός τήν περιτομήν »

(Ἰδιόμελο τῆς ἐορτῆς τῆς κατά σάρκαν Περιτομῆς τοῦ Κυρίου)

Στή συνέχεια, ὁ Λουκᾶς στό εὐαγγέλιό του παρουσιάζει τήν τήρηση τῶν Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων ἀπό τόν μνήστορα Ἰωσήφ καί τή Παρθένο Μαρία, καί τήν ἀναγνώριση τοῦ παιδιοῦ ὡς Μεσσία ἀπό τό πρεσβύτερ Συμεών καί τήν σώφρονα Ἄννα. Ὁ Χριστός ὁ Κύριος⁵⁵, σάν παιδί ἀνθρώπων, βρίσκεται στή φροντίδα καί τήν εὐθύνη τῶν Ἰουδαίων γονιῶν Του. Αὐτοί, λοιπόν, κανονίζουν ὁχτώ μέρες μετά τή γέννησή Του, νά γίνει ἡ περιτομή καί νά τοῦ δοθεῖ τό ὄνομα Ἰησοῦς⁵⁶.

Ὁ «νόμος τοῦ Μωϋσῆ» ἀπαιτοῦσε ἀκόμα νά πᾶνε τό παιδί στό Ναό τῆς Ἱερουσαλήμ γιά νά τό ἀφιερῶσουν στό Θεό⁵⁷. Ἡ περιτομή στό Λουκᾶ ἐπεβλήθη ἀπό τόν Θεό ὡς ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἄνδρας ἀνήκει στό λαό τοῦ Θεοῦ.⁵⁸ Ὁ ἀπόστολος Παῦλος συνέστησε στούς Χριστιανούς ἐφ' ὅσον οἱ Χριστιανοί δέν ἦσαν Ἑβραῖοι ἀντί γιά τήν περιτομή τῆς σαρκός νά προβαίνουν στήν περιτομή τῆς κακίας καί πονηρίας ἀπό τίς καρδιές τους.⁵⁹

Στό Ναό εὐρίσκοντο ὁ Συμεών καί ἡ Ἄννα, δύο σοφοί καί ἐνάρετοι ἡλικωμένοι, πιστοί καί εὐλαβεῖς, πού καθοδηγοῦντο σέ ὅλη τους τή ζωή ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, Καί οἱ δύο ἀναγνωρίζουν τό Σωτήρα

---

⁵⁵ Λουκᾶ β' , 11.

⁵⁶ Λουκᾶ β' , 21.

⁵⁷ Λουκᾶ β' , 22.

⁵⁸ Ἐξόδου ιβ' , 48.

⁵⁹ Ρωμαίους β' 29.

στό μικρό αυτό παιδί⁶⁰ καί εὐχαριστοῦν καί ὑμνοῦν τό Θεό⁶¹. Ὡστόσο, ὁ Συμεών προσθέτει μιά προειδοποίηση γιά τή Θεοτόκο Μαρία: ὁ Ἰησοῦς «θά εἶναι σημεῖο ἀντιλεγόμενον»⁶². Τῆς εἶπε: καί ὁ πόνος γιά τό παιδί Σου «θά διαπεράσει τήν καρδιά σου σά δίκοπο μαχαίρι»⁶³.

Μέ τά λόγια τοῦ Συμεών⁶⁴ ὁ Λουκάς παρουσιάζει ἕνα τρίτο ὕμνο, τό «Νῦν ἀπολύεις». Ὁ ὕμνος ἀπηχεῖ τό «μεγαλυνάριο» τῆς Μαρίας⁶⁵ καί τό «εὐλογητάριο» τοῦ Ζαχαρία⁶⁶. Αὐτές οἱ ὁμορφες ποιητικές προσευχές ἐνσωματώθηκαν στήν καθημερινή λατρεία ἐκατομμυρίων Χριστιανῶν.

15. Σύγχρονες ἀστρονομικές ἐνδείξεις γιά τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ

Στή διήγηση τοῦ Ματθαίου γιά τήν Ἱστορία τῶν Μάγων, ἡ καθοδήγηση ἀπό ἕνα «ἀστέρι» ἀναφέρεται τέσσερις φορές⁶⁷. Ἡ ἀποστολή του στήν ἀφήγηση εἶναι ξεκάθαρη νά ὁδηγήσει τούς Μάγους στό νεογέννητο βασιλιά. Ὅμως ἕνα τέτοιο φαινόμενο ἔχει κάποιο ἐπιστημονικό κύρος;

Οἱ Μάγοι ὡς ἀστρολόγοι ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ φαινόμενα ὅπως κομήτες, ὑπερκαινοφανεῖς (σουπερνόβες), καθώς καί τή σύζευξη πλανητῶν, φαινόμενα τά ὁποῖα εἶναι σύμφωνα με τίς σύγχρονες

---

⁶⁰ Λουκά β' , 30.

⁶¹ Λουκά β' , 38.

⁶² Λουκά β' , 34.

⁶³ Λουκά β' , 35.

⁶⁴ Λουξά β' , 29 -32.

⁶⁵ Λουκά α' , 46-55.

⁶⁶ Λουκά α' , 68-79.

⁶⁷ Ματθαίου β' , 2, 7, 9, 10.

ἐπιστημονικές παρατηρήσεις. Ἄν καί ἐπιδέχεται τελειοποιήσεως, ὁ ὀρισμός τοῦ κομήτη ἀπό τό Ρωμαῖο ποιητή Βιργίλιο στήν Αἰνείαδα εἶναι ἀκόμα ἔγκυρος «ἓνα ἀστέρι πού ὁδηγεῖ ἓναν μετεωρίτη ἔλαμψε πολὺ»⁶⁸. Ἐπιπλέον, στά ἀρχεῖα ἀπό συζεύξεις πλανητῶν πού ἔχουν προσεκτικά κρατηθεῖ ὑπῆρξε μιὰ σύζευξη τοῦ Δία καί τοῦ Κρόνου τό 7 π.Χ., καί τοῦ Δία μέ τήν Ἀφροδίτη τό 6 π.Χ.

Ὁ σύγχρονος ὅρος ὑπερκαινοφανές, πού σημαίνει ἓνα ἄστρο πού ζαφνικά αὐξάνει σέ μάζα καί φωτεινότητα καί μετά σβήνει, μπορεῖ νά μὴν ἐμφανίζεται σέ ἀρχαία κείμενα, αὐτό ὅμως δέν σημαίνει πῶς τό φαινόμενο ἦταν ἄγνωστο.

Τό σημεῖο στό ὁποῖο ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη διαφέρει ἀπό τούς ἀρχαίους εἶναι ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν τῶν φαινομένων. Σημαντική γιά τούς ἀστρολόγους δέν ἦταν μόνο ἡ παρατήρησή τους, ἀλλά καί ἡ ἀναζήτηση τοῦ νοήματός τους. Ὅπως δηλώνει ὁ Τάκιτος στά Χρονικά του «γενικά πιστεύεται ὅτι ὁ κομήτης σημαίνει τήν ἀλλαγὴ αὐτοκράτορα»⁶⁹, καί ὅτι ἡ σύζευξη πλανητῶν σχετίζεται μέ τή γέννηση ἑνός βασιλιᾶ. Στήν οὐσία, ὁ συνήθης ρόλος τῶν Μάγων ἦταν νά ἐντοπίζουν τήν ἐμφάνιση ἑνός νέου βασιλιᾶ.

---

⁶⁸ «*Et de caelo lapsa per umbras stella facem ducens multa cum luce cucurrit*», Βιργιλίου «Αἰνείαδα», στό *P. Virgilii Maronis Opera, cum Integris & Emendatioribus Commentariis Servii, Philargyrii, Pierii, Accedunt Fulvii Ursini, Georgii Fabricii, Francisci Nansii, Joh. Musonii, Tanaquilli Fabri, et Aliorum, ac Praecipue Nicolai Heinsii Notae Nunc Primum Editae*, P. Burmanno & P. Burmanno Juniore (Amsterdam 1746), liber II, p. 309.

⁶⁹ «*Inter quae sidus cometes effulsit, de quo vulgi opinio est, tamquam mutationem regis portendat*» Τακίτου «Χρονικά», στό *Cornelii Taciti Annalium «Annales ab excessu divi Augusti»* ed. C.D. Fisher, (Oxford 1906) liber XIV, caput XXII.

Όποιοσδήποτε συνδυασμός αὐτῶν τῶν φαινομένων στή διήγηση τοῦ Ματθαίου, εἶναι πιθανός καί συμβατός μέ τή σύγχρονη ἀστρονομική θεώρηση. Τό ἄστρο πού ἀρχικά παρατηρήθηκε ἀπό τούς Μάγους⁷⁰, μπορεῖ νά ἐρμηνευθεῖ ὡς ὑπερκαινοφανές. Ἐξάλλου «τό ἀστέρι, τό ὁποῖο εἶχαν δεῖ στήν ἀνατολή του» μπορεῖ νά ἦταν ἓνας κομήτης πού «στάθηκε ἐπάνω ἐκεῖ ὅπου ἦταν τό παιδί»⁷¹. Μιά ἄλλη ἐκδοχή εἶναι πῶς τό ἄστρο μπορεῖ νά ἀποτελοῦσε ἀντανάκλαση μιᾶς πλανητικῆς σύζευξης. Μάλιστα δύο συνέβησαν τό 7 π.Χ. καί τό 6 π.Χ. πού εἶναι οἱ πιό πιθανές χρονολογίες τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ἐμφάνιση τέτοιων φαινομένων εἶναι ἀληθοφανής σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς σύγχρονης Ἀστρονομίας, καί ἡ σύμπτωσή τους στό χρόνο καί στόν τόπο δέν εἶναι ἀδύνατη. Ἀπό ἓνα σημεῖο καί μετά, τό γεγονός ἐπαφίεται στήν πίστη πῶς ὁ Θεός ἦταν αὐτός πού καθοδήγησε τούς τρεῖς Μάγους χρησιμοποιώντας τήν ἴδια τή Δημιουργία. Ἐπομένως, τό γεγονός δέν παραβιάζει τή φυσική τάξη οὔτε συγκρούεται μέ τή σύγχρονη ἐπιστήμη, ἀλλά δείχνει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἡ φύση ἐπιτρέπει τήν δημιουργία τέτοιων συμπτώσεων. Ἡ σημασία τους γιά τό Εὐαγγέλιο εἶναι πῶς ὁ Θεός χρησιμοποίησε αὐτά τά φαινόμενα ὡς μαρτυρία τῆς πραγματικῆς ταυτότητας τοῦ Ἰησοῦ.

16. Οἱ τρεῖς Μάγοι

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος περιγράφοντας τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναφέρει ἀπλῶς ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία γέννησε γιό πού

---

⁷⁰ Ματθαίου β΄, 2.

⁷¹ Ματθαίου β΄, 9.

ονομάσθηκε Ἰησοῦς⁷² καί ὅτι γεννήθηκε στή Βηθλεέμ κατά τή βασιλεία τοῦ Ἡρώδη στήν Ἰουδαία⁷³. Αὐτή ἡ πρώτη ἀναφορά στή Βηθλεέμ ἐξυπηρετεῖ δύο σκοπούς: νά δείξει τήν ἐκπλήρωση μιᾶς ἄλλης βιβλικῆς προφητείας : «*Ἀπό σένα Βηθλεέμ ...ἐγώ θά κάνω νά προέλθει ἐκεῖνος πού θά γίνει ἄρχοντας τοῦ Ἰσραήλ*»⁷⁴ , καί νά προσδιορίσει τοπικά τήν ἐπίσκεψη τῶν Μάγων.

Στή συνέχεια παρουσιάζονται οἱ σοφοί Μάγοι ἀπ' τήν Ἀνατολή⁷⁵ πού ρωτοῦν γιά τό νεογέννητο «*βασιλιά τῶν Ἰουδαίων*» τοῦ ὁποίου τό ἀστέρι εἶχαν δεῖ νά ἀνατέλλει⁷⁶. Σύμφωνα μέ τήν θεωρία τῆς Ἀστρονομίας τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ προκλήθηκε ἀπό τή συνάντηση τριῶν πλανητῶν τοῦ Δία, τοῦ Κρόνου καί τῆς Ἀφροδίτης, τό 747 ἀπό κτίσεως Ρώμης ἢ τό 7.π.χ., καί τό ἔντονο αὐτό ὀπτικό φαινόμενο ἦταν ἰδιαίτερα ὁρατό στή Μέση Ἀνατολή. Αὐτή ἡ θεωρία τῆς συνάντησης τῶν πλανητῶν διατυπώθηκε γιά πρώτη φορά ἀπό τόν Κέπλερ καί συμβαίνει κάθε 794 χρόνια. Νόμισμα ἐκεῖνης τῆς περιόδου (γύρω στό 7 π.Χ.) ἀπεικονίζει στή μιά ὄψη του τό ἀστέρι⁷⁷.

Δέν ἀναφέρεται ὅτι οἱ Μάγοι ἦταν τρεῖς. Προφανῶς ὁ ἀριθμός προκύπτει ἀπό τά τρία δῶρα τους⁷⁸, ἐνῶ ἡ ἰδέα ἦταν ὅτι ἦταν βασιλεῖς καθρεφτίζει τόν Ψαλμό 72 καί τό 63ο κεφάλαιο τοῦ Ἡσαΐα, πού

---

⁷² Ματθαίου α΄ , 25.

⁷³ Ματθαίου β΄ , 1.

⁷⁴ Μιχαίου ε΄ , 1.

⁷⁵ Ματθαίου β΄ , 1.

⁷⁶ Ματθαίου β΄ , 2.

⁷⁷ Ἀναλυτικότερη διαπραγμάτευση τοῦ θέματος βλ. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης, *Στά ἔχνη τοῦ ΙΧΘΥΣ Ἀστρονομία, Ἱστορία, Φιλοσοφία*, Ἐκδόσεις Δίαυλος, Ἀθήνα 2000, σσ. 410-527

⁷⁸ Ματθαίου β΄ , 11.

αναφέρονται και τα δύο σέ επισκέψεις από βασιλείς. Μόνο στην μεταγενέστερη παράδοση αποδίδονται ονόματα στους σοφούς : Βαλτάσαρ, Μελχιόρ, Γάσπαρ και παραλλαγές τους.

Ποιοί ήταν λοιπόν οι «Μάγοι»; Η λέξη στά ελληνικά προέρχεται από την αρχαία περσική «μάγκους», πού σημαίνει πλούσιος, χαρισματικός ή ισχυρός. Ο Έλληνας ιστορικός Ήρόδοτος τη χρησιμοποιεί για ένα ιερέα του Ζωροάστρη πού είχε την ικανότητα να έρμηνεύει όνειρα. Ός ομάδα, οι Μάγοι ίσως να προερχόνταν από μία ιερατική σχολή. Έκτός από τό βιβλίο του Ίερεμία⁷⁹, ή μόνη αναφορά στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχει στό βιβλίο του Δανιήλ. Η μητέρα του Βαλτάσαρ (ήταν διάδοχος του βασιλιά των Άσσυρίων Ναβουχοδονόσορα) θυμίζει στό γιό της, μιλώντας για τό Δανιήλ, ότι *«Ο βασιλιάς Ναβουχοδονόσορ, ό πατέρας σου, τόν είχε κάνει αρχηγό των μάγων, των έξορκιστών, των μάντεων και των αστρολόγων. Πράγματι, αυτός ό Δανιήλ είναι έξοχο μυαλό και διαθέτει φρόνηση, γνώση και ικανότητα να έρμηνεύει όνειρα, να έξηγεϊ αινίγματα και να λύνει προβλήματα»*⁸⁰.

Σ' αυτό τό πλαίσιο, μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι επισκέπτες από την Άνατολή⁸¹ έρχονταν από την Περσία ή πιθανότερα από τη Βαβυλώνα.

Μετά τη έβδομηντάχρονη βαβυλώνια αιχμαλωσία των Ίουδαίων (586-538 π.Χ.), όταν ό πέρσης βασιλιάς Κύρος (600 π.Χ. -530 π.Χ.) κατέλαβε τη χώρα των Άσσυρίων και επέτρεψε στους Ίουδαίους να

---

⁷⁹ Ίερεμίου λθ' , 3,13.

⁸⁰ Δανιήλ ε' , 11-12.

⁸¹ Ματθαίου β' , 1.

γυρίσουν στην Ίουδαία, πολλοί απ' αυτούς επέλεξαν να μείνουν εκεί. Μετά την κατάληψη της ίδιας χώρας από τους Έλληνες, δυό αιώνες αργότερα (περί τό 330 π.Χ.), ή Βαβυλώνα έχασε την προηγούμενη αίγλη της. Άλλά, την εποχή της Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ, παρέμενε σημαντικό κέντρο για τή μελέτη της Ἀστρολογίας, Οἱ Μάγοι πρέπει νά είχαν μάθει ἀπό τούς Ἰουδαίους ὅτι περίμεναν τόν Μεσσία, ἴσως καί ὅτι Τόν συσχέτιζαν μέ τό ἄστρο «*ένα ἀστέρι θ' ἀνατείλει ἀπό τόν Ἰακώβ, ραβδί ἡγεμονικό θά ὑψωθεῖ ἀπ' τόν Ἰσραήλ*»⁸². Δέν εἶναι δυνατόν νά ξέρουμε πῶς ἀποφάσισαν, ὅτι αὐτό ἦταν «*τό ἀστέρι του*»⁸³, ἀλλά ἦταν ἀρκετό για νά τούς πείσει νά κάνουν τό μακρύ ταξίδι ἕως τήν Ἰουδαία για νά τιμήσουν τή γέννησή Του.

Στό δρόμο τους πρός τή Βηθλεέμ ἀνταμείβονται μέ τήν ἐπανεμφάνιση τοῦ ἀστεριοῦ πού τούς δείχνει τό σωστό δρόμο νά κατευθυνθοῦν στό σπίτι τῆς Παρθένου Μαρίας. Βρίσκουν τό βρέφος καί τή μητέρα Του στήν Ναζαρέτ καί, πιστοί στίς προθέσεις τους, πέφτουν στά γόνατα νά τό προσκυνήσουν. Μετά, ἔστω κι ἂν δέν εἶναι βασιλιάδες, τοῦ προσφέρουν χρυσάφι, λιβάνι καί σμύρνα⁸⁴.

17. Ἡ φυγή στήν Αἴγυπτο

Μέ ὅλη αὐτή τή συζήτηση για τό «*νεογέννητο βασιλιά τῶν Ἰουδαίων*»⁸⁵ καί τήν εἶδηση τοῦ Κυρίου για τόν «*ἀρχηγό πού θ' ὀδηγήσει*

---

⁸² Ἀριθμῶν κδ , 17.

⁸³ Ματθαίου β' , 2.

⁸⁴ Ματθαίου β' , 11.

⁸⁵ Ματθαίου β' , 2.

τό λαό μου, τόν Ἰσραήλ»⁸⁶, ὁ βασιλιᾶς Ἡρώδης ἀνησυχεῖ,. Ὁργανώνει τίς κινήσεις του μέ δόλο. Ἀρχικά, προσπαθεῖ νά πάρει πληροφορίες ἀπό τους Μάγους⁸⁷. Ὄταν αὐτό ἀποτυχαίνει ἐπειδή «ὁ Θεός τούς πρόσταξε στό ὄνειρό τους νά μήν ξαναγυρίσουν στόν Ἡρώδη»⁸⁸, σχεδιάζει νά ψάξει νά βρεῖ καί νά σκοτώσει τόν Ἰησοῦ. Τότε ἓνας Ἄγγελος εἰδοποιεῖ τόν Ἰωσήφ σέ ὄνειρο, νά πάρει τή Μαρία καί τό παιδί καί νά φύγουν γιά τήν Αἴγυπτο⁸⁹ ὥστε νά διαφύγουν ἀπό τήν ἄμεση αὐτή ἀπειλή. Χωρίς δισταγμό φεύγουν, ὅπως διατάχτηκαν, καί παραμένουν στήν Αἴγυπτο μέχρι τό θάνατο τοῦ Ἡρώδη⁹⁰.

Ὅπως εἶδαμε, ὁ Ματθαῖος κάνει διαρκῶς ἀναφορές στήν Παλαιά Διαθήκη συνδέοντας τά γεγονότα μέ προφητεῖες. Σ' αὐτό τό τρίτο παράδειγμα προειδοποιήσεων σέ ὄνειρο⁹¹ ὑπάρχει ἓνας ὑπαινιγμός σύγκρισης μέ τόν Ἰωσήφ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Τό ὄνειρο τοῦ Ἰωσήφ ὅτι θά μεγαλώσει καί θά γίνει ἀρχηγός⁹² πραγματοποιεῖται ὅταν γίνεται σημαντική προσωπικότητα στήν Αἴγυπτο καί τελικά σώζει τά ἀδέλφια του ἀπό τήν πείνα. Ὑπάρχει ἓνας ἀκόμα σαφέστερος σύνδεσμος μέ τό Μωϋσῆ πού σώζεται ὡς βρέφος στήν Αἴγυπτο⁹³ καί στή συνέχεια σώζει τό λαό του ὀδηγώντας τους ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο, στήν ἀσφάλεια τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Ἡ Ἱστορία τοῦ Μωϋσῆ εἶναι τό

---

⁸⁶ Ματθαίου β' , 6.

⁸⁷ Ματθαίου β' , 7-8.

⁸⁸ Ματθαίου β' , 12.

⁸⁹ Ματθαίου β' , 13.

⁹⁰ Ματθαίου β' , 14-15.

⁹¹ Ματθαίου β' , 13.

⁹² Γενέσεως λζ' , 5-11.

⁹³ Ἐξόδου ά' , 22-β' , 10.

πλαίσιο τῆς ἀναφορᾶς πού χρησιμοποιεῖ ὁ Εὐαγγελιστής γιά νά ὀλοκληρώσει μέ τή συνηθισμένη του φράση ἐκπλήρωσης πού παίρνει καί πάλι ἀπό ἕνα Προφήτη⁹⁴. «Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης: Ἀπό τήν Αἴγυπτο κάλεσα τό γιό μου»⁹⁵.

18. Τό Διάταγμα τοῦ Ἡρώδης γιά τήν σφαγή τῶν νηπίων

Ὁ Ἡρώδης ἦταν μιά ἀμφιλεγόμενη προσωπικότητα. Κατά τόν Τζοβάννι Παπίνι ὁ Ἡρώδης ἦταν ἕνα τέρας, ἕνα ἀπό τά πιό ἀπαίσια τέρατα πού εἶχαν βλαστήσει στή στεγνή ἄμμο τῆς ἐρήμου τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου κι ἄλλα φρικιαστικά πράγματα εἶχαν συμβεῖ στό παρελθόν. Δέν ἦταν οὔτε Ἑβραῖος, οὔτε Ἕλληνας, οὔτε Ρωμαῖος. Ἐπρόκειτο γιά ἕναν Ἰδουμαῖο. Ἕνα βάρβαρο, πού σερνόταν σάν φίδι μπροστά στή Ρώμη καί μιμεῖτο σάν πίθηκος τούς Ἕλληνες, γιά νά κάθεται ἀσφαλέστερα στή ράχη τῶν Ἑβραίων. Τέκνο ἐνός προδότη, εἶχε σφετερισθεῖ τό σκῆπτρο ἀπό τούς δικαιοματούχους του, τούς ἀξιολύπητους τελευταίους Ἀσμοναίους. Γιά νά περιβάλλει μέ νομιμότητα τήν ἀτιμία του, εἶχε πάρει γυναίκα του μίαν ἀνεψιά τους, τή Μαριάμ, πού ἀργότερα, ἔχοντας ἀβάσιμα ὑποψιασθεῖ, τήν εἶχε δολοφονήσει. Δέν ἦταν τό πρῶτο του κρίμα. Προηγουμένως, εἶχε πνίξει στά κρυφά τόν γυναικάδελφό του Ἰωσήφ καί τόν Ὑρκανό Β΄, τελευταῖο βασιλέα τῆς ἐξοντωμένης ἀπ' αὐτόν δυναστείας. Καί σάν νά μήν τοῦ ἀρκοῦσε πού εἶχε σκοτώσει τή Μαριάμ, εἶχε σφάξει κατόπιν καί τή μητέρα της Ἀλεξάνδρα, καθώς ἐπίσης καί τά τέκνα τοῦ Βάβα,

---

⁹⁴ Ὡσηέ ιά , 1.

⁹⁵ Ματθαίου β΄ , 15.

μόνο καί μόνο γιατί ἦσαν μακρυνοί συγγενεῖς τῶν Ἀσμοναίων. Συγχρόνως εὗρισκε εὐχαρίστηση καίοντας ζωντανούς τόν Ἰούδα τόν Σαρεπταῖο καί τόν Ματθία ἀπό τή Μαργαλώθ μέ ἄλλους διαλεχτούς Φαρισαίους. Ὑστερώτερα τόν εἶχε πάρει ὁ φόβος μήπως τά παιδιά πού εἶχε κάνει μέ τή Μαριάμ θελήσουν νά ἐκδικηθοῦν τή μητέρα τους κι ἔβαλε νά τά στραγγαλίσουν. Τέλος, στό κατώφλι πιά τοῦ θανάτου του, πρόσταξε νά ἐκτελέσουν καί ἓνα ἄλλο του παιδί, τόν Ἀρχέλαο. Ἀκόλαστος, φιλύποπτος, πετρόκαρδος, ἄπληστος στό χρυσάφι καί στή δόξα, δέν ἔννοιωσε ποτέ τήν εἰρήνη οὔτε στό παλάτι του, οὔτε στή χώρα του, οὔτε μέσα στήν ψυχή του. Γιά νά ξεχασθοῦν τά κρίματα του εἶχε προσφέρει στόν Ρωμαϊκό λαό τριακόσια τάλαντα γιά νά ξοδευθοῦν σέ πανηγύρια, αὐτοῦποτιμήθηκε μπροστά στόν Αὐγουστο γιά νά σκεπάσει τίς ἀνομίες του καί μετά τόν θάνατό του κληροδότησε σ' αὐτόν δέκα ἑκατομμύρια δραχμές, καθώς ἐπίσης ἓνα πλοῖο ἐπίχρυσο κι ἓνα ἄλλο ἐπάργυρο γιά τή σύντροφό του Λιβία. Αὐτός ὁ ψευτοπαλληκαρᾶς, αὐτός ὁ ἐξαχρειωμένος Ἄραψ, συνέλαβε τό σχέδιο νά ἀνακατέψει καί νά συγχρωτίσει Ἕλληνες καί Ἑβραίους. Οἱ Ἕλληνες τοῦ ἤγειραν ἀνδριάντα. Μά οἱ Ἑβραῖοι τόν μίσησαν βαθειά· Μάταια ἔβαλε καί ξανάχτισαν τήν Σαμάρεια κι ἐπισκεύασαν τόν Ναό τοῦ Σολομῶντος. Γι' αὐτούς ἦταν πάντα ὁ εἰδωλολάτρης κι ὁ λεηλατητής. Περίφοβος, ὅπως ὅλοι οἱ ἡλικιωμένοι ἐγκληματίες καί οἱ νέοι δυνάστες, ἀναπηδοῦσε μέ λαχτάρα στό παραμικρό θρόϊσμα φύλλων, στό πρῶτο ἡσκιοπλάνημα. Δεισιδαίμων ὅπως ὅλοι οἱ Ἀνατολίτες, ρέποντας στίς οἰωνοσκοπίες καί τίς μαντεῖες, ἔδωσε ἔτσι πίστη στούς

Τρεῖς πού ἔρχονταν ἀπό τά βάθη τῆς Χαλδαίας, ὀδηγούμενοι ἀπό ἓνα ἄστρο πρὸς τὴ χώρα πού αὐτός εἶχε σφετεριστεῖ. Κάθε ὑποψήφιος τοῦ θρόνου, ἔστω καί φανταστικός, τὸν ἔκανε νὰ τρέμει. Κι ὅταν πληροφορήθηκε ἀπὸ τοὺς Μάγους ὅτι εἶχε γεννηθεῖ ἓνας βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, ἡ καρδιά τοῦ ἀχαλίνωτου αὐτοῦ βαρβάρου σκίρτησε. Μάταια περιμένοντας τοὺς ἀστρολόγους νὰ γυρίσουν γιὰ νὰ τοῦ δείξουν τὸν τόπο ὅπου εἶχε γεννηθεῖ ὁ ἀπόγονός του Δαυΐδ, πρόσταξε στό τέλος νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ στόμα μαχαίρας ὅλα τά βρέφη τῆς Βηθλεέμ. Ὁ ἀρνησίθρησκος καί ἀρνησίπατρις Ἰουδαῖος ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος ἀντιπαρέρχεται μέ σιωπὴ τὸ στερνὸ αὐτὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Ἡρώδη. Ἀλλὰ ἐκεῖνος πού εἶχε νεύσει νὰ σφάξουν τά ἴδια του τά τέκνα, θὰ ἦταν τάχα διστακτικός νὰ προστάξει τὸν θάνατο τῶν ξένων παιδιῶν;

Οἱ Ἰουδαῖοι τὸν μισοῦσαν γιατί τοὺς καταπίεζε χάρη στὴν εὐνοία τοῦ Καίσαρα Αὐγούστου. Δέν ἦταν γνήσιος Ἰουδαῖος -ἡ μητέρα του ἦταν Ἰδουμαία πριγκίπισσα, καταγομένη ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ἐδώμ (Ἰδουμαία) πού ἐκτεινόταν νοτίως τῆς Ἰουδαίας καί ἐνδιαφερόταν ἐλάχιστα γιὰ τίς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις παραδόσεις τῶν Ἰουδαίων.

Παράλληλα, εἶχε ὀλοκληρώσει ἓνα ἐξαιρετικὸ πολιτιστικὸ καί οἰκοδομικὸ πρόγραμμα σέ ὅλη τὴ χώρα. Στὴν ἴδια τὴν Ἱερουσαλήμ, δημιούργησε πάρκα καί κήπους, θέατρα, ἓνα παλάτι γιὰ τὸν ἴδιο καί τὴν αὐλή του, καί τὸ φρούριο Ἀντωνία. Ἀνέλαβε τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐλπίζοντας ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ κερδίσει τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν Ἰουδαίων ὑποτελῶν του, ἀλλὰ μάταια. Στό

Βορρά, ανοικοδόμησε τή μεγάλη πόλη τῆς Σαμάρειας. Σέ ὅλη τή χώρα, ἔστησε ὀχυρά γιά νά διατηρήσει τήν ἐξουσία καί τόν ἔλεγχό του σέ ἐκείνους ἀπό τό λαό πού θά ἀμφισβητοῦσαν τήν ἐξουσία του. Ἀπέκτησε τή φήμη ὅτι δολοφονοῦσε ὅποιονδήποτε, ἀκόμα καί μέλη τῆς οἰκογένειάς του, ἂν πίστευε ὅτι ἔθεταν σέ κίνδυνο τήν ἀπόλυτη ἐξουσία του.

Σ' αὐτό τό πλαίσιο, ἡ δολοφονία μερικῶν Ἰουδαίων βρεφῶν γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἐξαφάνιση ἐνός πιθανοῦ ἀμφισβητία, δέν θά τοῦ προκαλοῦσε δά καί τόσες τύψεις. Ἐξοργισμένος μέ τήν ἀποτυχία του νά ξεγελάσει τούς Μάγους, ἐπιχειρεῖ τώρα νά θανατώσει τόν Ἰησοῦ, διατάζοντας νά δολοφονηθεῖ κάθε παιδί ἀπό δύο ἐτῶν καί κάτω⁹⁶. Δέν ὑπάρχουν ἐξωβιβλικές ἀναφορές αὐτῆς τῆς σφαγῆς, ἀλλά δεδομένου τοῦ βίου καί τῆς πολιτείας τοῦ Ἡρώδη, εἶναι ἀπολύτως πιθανή. Γιά μία ἀκόμη φορά ὁ Εὐαγγελιστής βρίσκει ἕνα σύνδεσμο μέ τούς Προφῆτες: *«Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης Ἰερεμίας: Ἐκούστηκε στή Ραμά κραυγή, θρῆνος, κλάματα καί στεναγμός βαρύς, γιά τά παιδιά τῆς κλαίει ἡ Ραχήλ καί πουθενά δέν βρίσκει παρηγοριά, γιατί δέν ὑπάρχουν πιά στή ζωή»*⁹⁷.

Ἡ παραπομπή στόν Ἰερεμία⁹⁸ εἶναι ἀκριβής. Ἡ ἀρχική ἀναφορά ἦταν γιά τά παιδιά πού ἔχασε ἡ Ραχήλ στήν ἐξορία τῶν Ἰουδαίων στήν Βαβυλώνα⁹⁹. Ἀλλά ἐκεῖ ὑπῆρχε ἐλπίδα¹⁰⁰, ἐνῶ ἡ σκηνή πού

---

⁹⁶ Ματθαίου β' , 16.

⁹⁷ Ματθαίου β' , 17-18.

⁹⁸ Ἰερεμίου λά' , 15.

⁹⁹ Γενέσεως λ' , 22 καί ε' , 16-20.

¹⁰⁰ Ἰερεμίου λά' , 31-34.

ἀπεικονίζεται από τό Ματθαῖο εἶναι μιά σκηνή ἀβάσταχτου πένθους. Παρά τή φρίκη, ὅμως, ἡ ἐλπίδα διαφαίνεται. Ὁ ἀναγνώστης ξέρει ὅτι ὁ Θεός παρενέβη γιά νά σώσει τό νεογέννητο βασιλιά, γιατί ἀκόμα καί οἱ πιό ἰσχυροί κυβερνήτες τῆς γῆς δέν μποροῦν νά ἀνατρέψουν τά σχέδια τοῦ Θεοῦ.

19. Ἡ ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο

Μετά τό θάνατο τοῦ Ἡρώδη, τό 4 π.Χ., ὁ Ἄγγελος εἰδοποιεῖ τόν Ἰωσήφ νά ἐπιστρέψει μέ τή Μαρία καί τό παιδί στή χώρα τοῦ Ἰσραήλ¹⁰¹, καί τόν καθησυχάζει ὅτι τώρα εἶναι ἀσφαλές νά γυρίσουν πίσω¹⁰². Ἀλλά ὁ φόβος τοῦ Ἰωσήφ γιά τήν ἐπιστροφή εἶναι αἰτιολογημένος. Στή διαθήκη του, ὁ Ἡρώδης χώρισε τό Βασίλειο ἀνάμεσα στούς τρεῖς γιούς του. Τήν Ἰουδαία ἀνέλαβε ὁ Ἀρχέλαος, πού εἶχε τή σκληρή ἀνομία τοῦ πατέρα του, ἀλλά οὔτε ἵχνος ἀπό τά χαρίσματα ἢ τίς ἱκανότητές του. Γύρω στό 6 μ.Χ., ἡ Ρώμη τόν ἐξόρισε καί ἀνέθεσε τή διοίκηση τῆς Ἰουδαίας σέ ἓνα Ρωμαῖο ἐπίτροπο.

Ἀκολουθώντας τίς συμβουλές πού τοῦ δόθηκαν στό ὄνειρό του, ὁ μνήστωρ Ἰωσήφ ὁδηγεῖ τή μικρή του οἰκογένεια στή Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας¹⁰³. Ὅπως πρίν, ὁ Ματθαῖος συνδυάζει ἱστορικές καί θρησκευτικές ἐξηγήσεις. Δεδομένου ὅτι ὁ τίτλος «*Ἰησοῦς Ναζωραῖος*» ἀναγνωρίστηκε ἀπ' τίς πρῶτες Χριστιανικές κοινότητες, ὁ Ματθαῖος δίνει τό συνηθισμένο σύνδεσμο μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, «ἔτσι

---

¹⁰¹ Ματθαίου β' , 19-20.

¹⁰² Ματθαίου β' , 10.

¹⁰³ Ματθαίου β' , 22.

ἐκπληρώθηκε γιά τό Χριστό ή προφητεία πού ἔλεγε ὅτι θά ὀνομαστεῖ *Ναζωραῖος*»¹⁰⁴. Ἀλλά ἂν λάβουμε υπόψη μας ὅτι τό εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου ἀπευθύνεται σέ Χριστιανούς πρώην Ἰουδαίους, εὐκόλα κατανοοῦμε γιατί ὁ εὐαγγελιστής ἐπιμένει νά ὑποστηρίζει τήν καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ ἀπό μιά τόσο ἀσήμαντη πόλη.

20. Τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ

Ἡ Καινή Διαθήκη ἔχει ἐλάχιστες ἀναφορές στά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ. Τά εὐαγγέλια τοῦ Μάρκου καί τοῦ Ἰωάννη δέν κάνουν μνεία τῆς γέννησής Του, ἀρχίζοντας ἀπ' τή βάπτισι καί τή δημόσια δράση Του. Ἀκόμα καί ὁ Ματθαῖος δέν λέει τίποτε γιά τά χρόνια πού ἀκολούθησαν τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο. Ἔτσι, μένει μόνο ὁ Λουκάς πού συμπληρώνει γιά τόν ἀναγνώστη ὅσες γνώσεις διαθέτει γιά τά παιδικά χρόνια καί τή νεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτό ἐξηγεῖται ἐπειδή ὁ Λουκάς τά πληροφορήθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία τήν μητέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐξαιτίας τῶν λιγοστῶν στοιχείων πού δίνουν τά εὐαγγέλια, γράφτηκαν δυό «εὐαγγέλια τῶν παιδικῶν χρόνων» γιά νά καλύψουν τά κενά. Τό Πρωτοεὐαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου κυκλοφόρησε τό 2ο αἰώνα, καί τό Εὐαγγέλιο τῶν Παιδικῶν Χρόνων τοῦ Θωμᾶ τόν 4ο αἰώνα. Περιλαμβάνουν πληροφορίες γιά τήν προέλευση τῆς Μαρίας καί ἐνδιαφέρουσες ἱστορίες γιά θαυμαστά ἔργα πού ἔκανε τό παιδί Ἰησοῦς.

---

¹⁰⁴ Ματθαίου β' , 23.

Όπως πολλά παρόμοια έργα που χαρακτηρίστηκαν απόκρυφα κείμενα της Καινής Διαθήκης απορρίφθηκαν από την Έκκλησία αποκλείστηκαν απ' τόν κανόνα (τή συλλογή τών ἔγκυρων βιβλίων) της Καινής Διαθήκης.

Τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ περιλαμβάνει μόνο δύο στίχους¹⁰⁵ γιά τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ στή Ναζαρέτ. Ἐκείνη τήν ἐποχή, ὁ Ἡρώδης Ἀντύπας (υἱός τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου στόν ὁποῖο εἶχε δώσει τό ὄνομα τοῦ πατέρα του πού λέγονταν Ἀντίπατρος) ἀνοικοδομοῦσε τήν πόλη Σεπφωρίδα, βόρεια τῆς Ναζαρέτ¹⁰⁶, καί ἱδρυε μιά καινούργια πόλη, τόν Τιβεριάδα, στή δυτική ὄχθη τῆς θάλασσας τῆς Γαλιλαίας ἢ τῆς λίμνης Γενησαρέτ. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ἓνας ξυλουργός¹⁰⁷, θά εὑρίσκε πολλή δουλειά σέ τέτοια προγράμματα. Ἴσως, πότε-πότε, νά τόν συνόδευε ὁ Ἰησοῦς παιδί. Αὐτό θά τοῦ προσέφερε ἓνα κλίμα ἀντρικῆς συντροφιάς καί σκληρῆς δουλειᾶς, πού θά συμπλήρωνε τήν ἀναμφίβολα εὐσεβή ἀνατροφή του ἀπό τούς γονεῖς του, ὅπως φαίνεται στήν ἀπλή ἀλλά πλούσια περιγραφή τοῦ Λουκᾶ: *«Τό παιδί μεγάλωνε καί τό πνεῦμα του δυνάμωνε. Ἦταν γεμάτος σοφία καί ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦταν μαζί του»*¹⁰⁸.

---

¹⁰⁵ Λουκᾶ β' , 39-40.

¹⁰⁶ Ἡ Ναζαρέτ δέν ἀναφέρεται πουθενά στήν Παλαιά. Διαθήκη οὔτε καί ἀπό τόν Ἰουδαῖο ἱστορικό Ἰώσηπο. Πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶχε κακή φήμη στούς Ἰουδαίους. Βλ. καί Ἰωάννου α' , 46 : *«εὐρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφηταὶ, εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ»*. Παραπλεύρως τῆς πόλεως ὑπῆρχε γκρεμός καί οἱ κάτοικοί της σκέπτονταν ἀπὸ ἐκεῖ νά ρίξουν τόν Ἰησοῦ βλ. : *«καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν (Ἰησοῦν)»* (Λουκᾶ δ' , 29).

¹⁰⁷ Ματθαίου ιγ' , 55.

¹⁰⁸ Λουκᾶ β' , 40.

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἀναφέρει τήν μετεγγατάσταση τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τήν Ναζαρέτ στήν Καπερναοὺμ τῆς Γαλιλαίας (δ΄ , 12-16).

21. Ὁ Δωδεκαετής Ἰησοῦς στό Ναό

Τό μοναδικό περιστατικό τῶν παιδικῶν χρόνων πού παρουσιάζει ὁ Λουκᾶς συμβαίνει ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶναι δώδεκα ἐτῶν. Οἱ γονεῖς Του μετέβησαν γιά τό καθιερωμένο προσκύνημα στά Ἱεροσόλυμα κατά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα. Χωρίς νά τό ἀντιληφθοῦν οἱ γονεῖς Του, ὁ Ἰησοῦς δέν τούς ἀκολούθησε στήν ἐπιστροφή καί παρέμεινε στήν Ἱερουσαλήμ μετά τό Πάσχα. Ὅταν Τόν ἀναζήτησαν, Τόν βρήκαν νά συζητάει στό Ναό μέ τούς νομοδιδασκάλους καί αὐτοί *«ἔμεναν κατάπληκτοι γιά τήν νοημοσύνη καί τίς ἀπαντήσεις του»*¹⁰⁹. Οἱ γονεῖς Του τόν ἐρώτησαν γιατί ἔμεινε πίσω καί ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Γιατί μέ ἀναζητούσατε; Δέν ξέρατε ὅτι πρέπει νά βρίσκομαι στό σπίτι τοῦ Πατέρα μου;»*¹¹⁰. Ὅσο κι ἂν ἡ φράση ξαφνιάζει, κατευθύνει τόν ἀναγνώστη στή Μεσσιανική αὐτοσυνειδησία πού εἶχε ὁ Ἰησοῦς ἀπό τήν παιδική του ἡλικία. Ἡ Μαρία διατηροῦσε στήν καρδιά της ὅλα αὐτά τά λόγια¹¹¹ πού σχετίζονταν μέ τό παιδί της, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δέν κατάλαβαν τά λόγια πού τούς εἶπε¹¹².

Τά ἐπόμενα εἴκοσι χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ εἶναι μία προετοιμασία τῆς Μεσσιανικῆς ἀποστολῆς του. Ὁ Λουκᾶς συνοψίζει

---

¹⁰⁹ Λουκᾶ β΄ , 47.

¹¹⁰ Λουκᾶ β΄ , 49.

¹¹¹ Λουκᾶ β΄ , 51.

¹¹² Λουκᾶ β΄ , 50.

αὐτή τήν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας ὅτι ἔζησε ὑπάκουα μαζί τους μέ τούς γονεῖς του, «μεγάλωνε καί πρόκοβε στή σοφία, καί ἡ χάρη πού εἶχε εὐαρεστοῦσε τό Θεό καί τούς ἀνθρώπους»¹¹³.

II. Ἡ Βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ

«Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν»¹¹⁴

Τά λόγια αὐτά, πού ἦταν κέντρο τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀργότερα θά γίνουν ἐναρκτήρια λόγια τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ¹¹⁵. Ὁ Ἰωάννης ξεκίνησε τό κηρυγμά του στούς Ἰουδαίους, καλώντας τους νά ὁμολογήσουν τίς ἁμαρτίες τους καί νά βαπτιστοῦν στόν ποταμό Ἰορδάνη, ἀναμένοντας τόν ἐρχομό τοῦ Μεσσία.

---

¹¹³ Λουκᾶ β΄, 52.

¹¹⁴ Ματθαίου γ΄, 2.

¹¹⁵ Ματθαίου δ΄, 17.

Ἡ ἀποστολή τοῦ Ἰωάννη ἦταν ἐμφανῶς μιά ἐπιτυχημένη θρησκευτική δραστηριότητα, ἐκτός τῶν ἐπίσημων θρησκευτικῶν πρακτικῶν τοῦ Ναοῦ καί μακριά ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ. Τά πλήθη ἔρχονταν νά συναντήσουν τόν Ἰωάννη στήν ἔρημο, ἀνταποκρινόμενα στό καλεσμά του. Ὑπῆρχαν ἐκείνη τήν ἐποχή κι ἄλλες ὁμάδες πού ἔκαναν βαπτίσεις. Ἡ κοινότητα τῆς Νεκρᾶς θάλασσας στό Κουμράν εἶχε τακτικές τελετουργικές βαπτίσεις, Ὅσοι ἀποδέχονταν τόν Ἰουδαϊσμό γίνονταν δεκτοί μέ ἓνα προσηλυτιστικό βάπτισμα. Ὁ Ἰωάννης, ὅμως, διέφερε: βάπτιζε Ἰουδαίους σέ μιά κοινή τελετή.

1. Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής

Ὁ Ἰωάννης ἔγινε τόσο γνωστός ὥστε δημιουργήθηκε ἓνας καινούργιος χαρακτηρισμός «βαπτιστής» γιά νά τόν περιγράψει. Ἡ φήμη του ἦταν τέτοια, ὥστε ἐμφανίζεται καί στά τέσσερα εὐαγγέλια, καί ὄχι μόνο στήν ἱστορία τῆς συνάντησής του μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό. Ὑπάρχουν καί ἄλλα σημεῖα στίς διηγήσεις τῶν εὐαγγελίων, ὅπου ἐμφανίζονται ὁ Ἰωάννης καί οἱ μαθητές του. Ἡ ἐπιρροή τοῦ Ἰωάννη γινόταν αἰσθητή, ἀκόμα καί 20 χρόνια μετά τό θάνατό του, σύμφωνα μέ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων¹¹⁶. Καί ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικός Φλάβιος

---

¹¹⁶Βλ. Πράξεων ἀ , 5· ἰ , 37· ἰά , 16· ἰγ , 25· ἰθ , 4.

Ίώσηπος, στήν Ίουδαϊκή Ἀρχαιολογία¹¹⁷, λέει περισσότερο γιά τόν Ίωάννη τό Βαπτιστή παρά γιά τόν ἴδιο τόν Ἰησοῦ.

2. Ἡ ἐμφάνιση καί ὁ ρόλος τοῦ Ίωάννη

Ἡ ἐνδυμασία τοῦ Ίωάννη (φοροῦσε ροῦχο ἀπό τρίχες καμήλας), τό φαγητό του (τρεφόταν μέ ἀκρίδες καί μέλι ἀπό ἀγριομέλισσες) καί ἡ κατοικία του στήν ἔρημο, ἐπίσης τό ἀσυμβίβαστο μήνυμά του καί οἱ ἀσκητικές συνήθειές του, ἐξασφαλίζουν ὅτι θά χαρακτηρίζοταν καί θά ἀναγνωρίζοταν ὡς Προφήτης καί θά θύμιζε τή δράση τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ διδασκαλία του θύμιζε στούς Ίουδαίους τόν Ἡλία, καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τόν ἀποκαλεῖ μέ αὐτό τό ὄνομα¹¹⁸. Τά

---

¹¹⁷ « Σέ ὀρισμένους ὅμως Ίουδαίους ἡ καταστροφή τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἡρώδη φάνηκε ὡς θεία δίκη, ἥ τουλάχιστον δίκαιη ἐκδίκηση, ἐξαιτίας τῆς ποινῆς πού εἶχε ἐπιβάλει στόν Ίωάννη, τόν ἀποκαλούμενο Βαπτιστή. Ὁ Ἡρώδης τόν εἶχε σκοτώσει, μολονότι ἦταν καλός ἄνθρωπος καί παρότρυνε τούς Ίουδαίους νά ζοῦν ἐνάρετη ζωή, νά εἶναι δίκαιοι πρὸς τούς συμπολίτες τους καί εὐλαβεῖς πρὸς τόν Θεό, καί πράττοντας ἔτσι νά βαπτίζονται, γιατί ἔτσι μόνο θά γινόταν ἡ βάπτισις δεκτὴ ἀπ' τόν Θεό, ἂν δέν τή χρησιμοποιοῦσαν γιά νά κερδίσουν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους, ἀλλά γιά νά ἐξαγνίσουν τό σῶμα τοῦ ἐφόσον καί ἡ ψυχὴ εἶχε ἤδη ἐξαγνιστεῖ μέσω τῆς δικαιοσύνης τους. Καθὼς ἦταν πολλοὶ ἐκεῖνοι πού τόν ἀκολούθησαν, ἐπειδὴ ἔνιωθαν μεγάλη ἀγαλλίαση ἀπὸ τὰ κηρύγματά του, ὁ Ἡρώδης φοβήθηκε ὅτι ἡ εὐγλωττία του, πού ἔχει τόσο μεγάλη ἐπιρροή στοὺς ἀνθρώπους, μπορεῖ νά ὀδηγοῦσε σέ ξεσηκωμό, διότι φαίνονταν ὡς νά καθοδηγοῦνταν ἀπ' τόν Ίωάννη στά πάντα ὅσα ἔκαναν. Ὁ Ἡρώδης ἀποφάσισε λοιπὸν ὅτι ἦταν καλύτερα ἂν χτυποῦσε πρῶτος καί ἀπαλλασσόταν ἀπ' αὐτόν, πρὶν ἢ δουλειά του ὀδηγήσει σέ ξεσηκωμό, ἀπὸ τό νά περιμένει τὴν ἀλλαγὴ τῆς κατάστασης καί τόν βροῦν συμφορὲς γιά τίς ὁποῖες θά μετάνιωνε. Ἔτσι, ὁ Ίωάννης, ἐξαιτίας τῶν ὑποψιῶν τοῦ Ἡρώδη, μεταφέρθηκε δέσμιος στόν Μαχαιρούντα, τό φρούριο πού ἀναφέραμε προηγουμένως, καί ἐκεῖ ἐκτελέστηκε. Ἡ ἄποψη λοιπὸν τῶν Ίουδαίων ἦταν ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἡρώδη ἦταν ἡ τιμωρία του γιά τόν θάνατο τοῦ Ίωάννη, σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ» Ἰωσήπου, *Ίουδαϊκή Ἀρχαιολογία*, βιβλίο ΙΗ', (V,3) ἐκδόσεις Κάκτος, Ἄπαντα 14, *Ίουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας Βιβλία ΙΖ'*, ΙΗ', σσ. 211-212

¹¹⁸ Ματθαίου ια', 14.

πρῶτα εὐαγγέλια τοποθετοῦν τὰ δράση του στὸν Ἰορδάνη, πράγμα πού θά ὑπενθυμίζε στούς ἀναγνῶστες ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διέσχισε τὸν Ἰορδάνη γιὰ νὰ ὀδηγήσει τὸ λαὸ στή Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας¹¹⁹, Ἐπίσης ἐδῶ τονίζεται ὁ σύνδεσμος μέ τὸν Ἠλία: Ὁ Ἰορδάνης ἦταν ὁ τόπος τῆς ἀνάληψης τοῦ Ἠλία στὸν οὐρανὸ¹²⁰. Τὰ γεγονότα παρέμεναν σημαντικά γιὰ ἐκείνους πού ἀνταποκρίνονταν στό κάλεσμα τοῦ Ἰωάννη .

Παρόλο πού ἡ ἀναφορά στὸν Ἰορδάνη εἶχε αὐτές τίς σαφεῖς συμβολικές καί ἱστορικές ἀπηχήσεις, στὰ πρῶτα τρία εὐαγγέλια (Ματθαίου, Μάρκου καί Λουκᾶ) δέν καταγράφεται ὁ ἀκριβὴς τόπος γιὰ τίς δραστηριότητες τοῦ Ἰωάννη. Μόνο στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη¹²¹ ἐξειδικεύεται στήν τοποθεσία -Βηθανία- ἀλλὰ αὐτός ὁ ἐντοπισμός δέν βοηθάει γιατί δέν ὑπάρχει γνωστὴ Βηθανία κοντὰ στὸν Ἰορδάνη. Κάποιοι κώδικες αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελίου περιέχουν τὸ ὄνομα Βηθαβάρ - «ὁ τόπος τοῦ περάσματος» (ἢ Βηθαβαρά)¹²², πού ὑπενθυμίζει τὸν παραλληλισμὸ τοῦ Ἰησοῦ μέ τὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀλλὰ αὐτὸ ἦταν πιθανότατα μιὰ μεταγενέστερη ἀλλαγὴ, πού, ὑποστηρίχτηκε ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν προσκυνητῶν. Ἀργότερα, στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ὁ Ἰωάννης ἐξακολουθεῖ νὰ βαπτίζει «*στήν Αἰνών, κοντὰ στό Σαλείμ*»¹²³, ἔστω κι ἂν κατὰ κάποια ἔννοια τὸ ἔργο του εἶχε ὀλοκληρωθεῖ -εἶχε ἤδη

---

¹¹⁹ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ γ' , 1-17.

¹²⁰ Βασιλειῶν Β' , β' , 11.

¹²¹ Ἰωάννη α' , 28.

¹²² Βλ. Ἰωάννη α' , 28 «*ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων*». Ἡ κριτικὴ ἔκδοση τῆς Καινῆς Διαθήκης σέ πολλὰ χειρόγραφα ἀναφέρει τὴν Βηθανία μέ τὴν ὀνομασία Βηθαβαρα βλ. Nestle-Aland, Novum Testamentum Graece ed. XXVI (26) s. 249.

¹²³ Ἰωάννη γ' , 23.

κηρύξει τόν έρχομό τοῦ Μεσσία. Ἡ θέση αὐτῶν τῶν τόπων εἶναι ἀσαφής. Ὁ παλαιότερος χάρτης τῶν Ἀγίων Τόπων, ὁ χάρτης Μεδεβᾶ, πού βρίσκεται στό δάπεδο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου στά Μεδεβά τῆς Ἰορδανίας, δείχνει δύο τοποθεσίες μέ τό ὄνομα Αἰνών, καί οἱ δύο μέ πολλά νερά. Εἶναι ἐπίσης γνωστό ἕνα Σαλείμ κοντά στήν Περαιά, ἀλλά δέν εἶναι σαφές ποιούς τόπους ἐννοεῖ τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη.

Μιά προφητεία ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα συνοδεύει τήν πρώτη ἀναφορά τοῦ Ἰωάννη ἀπό τά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ

Λουκᾶ, καί ἀναφέρεται ἐπίσης ἀπό τόν ἴδιο τό Βαπτιστή στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη¹²⁴ . Ὁ Ἰωάννης εἶχε νά ἐκπληρώσει μιά ξεχωριστή ἀποστολή, νά εἶναι ἡ φωνή πού φωνάζει στήν ἔρημο νά προετοιμαστεῖ ὁ λαός γιά τήν ἔλευση τοῦ Μεσσία. Ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία τόν ἀνακήρυξε Ἅγιο. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τιμᾶται ὄχι μόνο ὡς Βαπτιστής, ἀλλά καί ὡς Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, αὐτός πού τόν παρουσίασε στούς ἀνθρώπους.

3. Ἡ δράση τοῦ Ἰωάννη

Ἡ φήμη τοῦ Ἰωάννη ἦταν τέτοια ὥστε, σάν τόν Ἰησοῦ, μαθαίνουμε τήν ἱστορία καί τῆς δικῆς του παιδικῆς ἡλικίας-εἶναι τά μόνα πρόσωπα στήν Καινή Διαθήκη γιά τά ὁποῖα καταγράφονται λεπτομέρειες γιά τήν οἰκογένεια καί τή γέννηση τους, Τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ ἀναφέρει τήν ἀξιοσημεῖωτη γέννηση τοῦ Ἰωάννη τοῦ ὁποίου ἡ

---

¹²⁴ Ἰωάννη α΄ , 20.

μητέρα, Ἑλισάβετ, ἦταν ἡλικιωμένη καί στείρα. Ἡ ἱστορία του εἶναι παράλληλη μέ τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ¹²⁵. Ἐπίσης, ὅπως γιά τόν Ἰησοῦ, ἔτσι καί γιά τόν Ἰωάννη, περιγράφεται ὁ θάνατος: τό κηρυγμά του, μέ τό ὅποιο κατήγγειλε τόν παράνομο γάμο τοῦ Ἡρώδη Ἀντύπα εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή σύλληψη καί τόν ἀποκεφαλισμό του. Εἶναι εὐρέως γνωστή ἡ διήγηση γιά τή γιορτή τοῦ Ἡρώδη, κατά τήν ὁποία ἡ Σαλώμη κόρη τῆς ἀθέσμου συζύγου τοῦ Ἡρώδη Ἡρωδιάδας χορεύει τόσο ὁμορφα ὥστε ἐκεῖνος τῆς λέει νά τοῦ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει, κι αὐτή, μέ προτροπή τῆς μητέρας της, τοῦ ζητάει τό κεφάλι τοῦ Ἰωάννη. Στή συνέχεια, σάν τόν Ἰησοῦ, εἶχε κι ὁ Ἰωάννης τούς μαθητές του, πού τόν ἔθαψαν καί ἔμειναν πιστοί στή μνήμη του. Μετά ἀπ' αὐτό ὑπῆρξαν κάποιοι διατεθειμένοι νά μιλήσουν γιά ἀνάσταση τοῦ Ἰωάννη. Κατά τήν παράδοση, ὁ Ἰωάννης φυλακίστηκε στό φρούριο Μαχαιροῦς στή Νεκρά θάλασσα καί θάφτηκε στή Σεβάστεια τῆς Σαμάρειας.

Ὁ Ἰωάννης κατά τίς μαρτυρίες τῶν Εὐαγγελιστῶν ἦταν ἀξιοσέβαστος ἀπό τούς Ἰουδαίους ἀκόμη καί ἀπό τούς ἐχθρούς του, ὅπως ὁ Ἡρώδης.

«Καί θέλων αὐτόν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτόν εἶχον» (Ματθαίου 14 , 5)

«Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην» (Ματθαίου 23 , 26)

«Ἀλλὰ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι προφήτης ἦν» (Μάρκου 12 , 32)

---

¹²⁵ Λουκᾶ 4 , 5-2, καί 57-60.

«Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι» (Λουκᾶ κ' , 6)

4. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰωάννη

Ἐκτός ἀπὸ τὴν προφητεία του γιὰ τὴν ἄμεση ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καταγράφονται στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἄλλα σημεῖα ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ, κυρίως στό 3ο κεφάλαιο τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου. Ἐκεῖ ἀναφέρεται νά κρίνει τοὺς θρησκευτικούς ἄρχοντες δηλ. τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς Σαδδουκαίους, ἀποκαλώντας τους «ὄχιᾶς γεννήματα»¹²⁶. Τοὺς καταγγέλλει ἀσυμβίβαστα ὡς δέντρα πού δέν βγάζουν καλὸ καρπὸ καὶ πρέπει νά καταστρέφονται¹²⁷. Τὸ ἐσχατολογικὸ του μήνυμα εἶναι αὐστηρό: «κάθε δέντρο πού δέ δίνει καλὸ καρπὸ θά κοπεῖ σύρριζα καὶ θά ριχτεῖ στὴ φωτιά»¹²⁸. Αὐτὸ τὸ κήρυγμα γιὰ τὴ φωτιά τῆς κόλασης, ἂν καὶ ἔχει μερικὰ κοινὰ μέ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀργότερα στά εὐαγγέλια, στοχεύει νά ἐστιάσει στὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ διδασκαλία τοῦ Ἰωάννη πού πηγάζει ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ στό καινούργιο μήνυμα τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὴ σωτηρία ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας.

5. Ἡ Βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ

---

¹²⁶ Ματθαίου γ' , 7.

¹²⁷ Λουκᾶ γ' , 8-9.

¹²⁸ Λουκᾶ γ' , 8-10.

«Ἐσύ εἶσαι ὁ ἀγαπημένος μου Υἱός, ἐσύ εἶσαι ὁ ἐκλεκτός μου»¹²⁹. Αὐτά εἶναι τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ κατά τήν διάρκειά τῆς Βάπτισης τοῦ Χριστοῦ, μέ τὰ ὅποια ὁ Θεός Πατέρας ἀναγνωρίζει καί διακηρύσσει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Υἱός Του. Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀναμάρτητος δέν εἶχε ἀνάγκη νά βαπτιστεῖ, ὅμως βαπτίζεται γιατί κατανοεῖ καί συμμερίζεται τή θέσῃ τῶν ἀνθρώπων, δείχνοντας ὅτι εἶναι πάντα κοντά τους. Ἀργότερα, ὁ σταυρικός θάνατός Του ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ: ὁ Ἰησοῦς «πέθανε γιά τή σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων». Ὁ Ματθαῖος ξεπερνᾷ τήν προφανή δυσκολία πού ἀναδεικνύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἄν καί ἀναμάρτητος, ὑπέβαλε τόν ἑαυτό του στό Βάπτισμα γιά ἄφεση ἁμαρτιῶν, περιλαμβάνοντας ἕνα διάλογο μεταξύ τῶν δύο ἀνδρῶν. Ὅταν ὁ Ἰωάννης ἀρνεῖται νά Τόν βαπτίσει, ὁ Ἰησοῦς ἀπαντᾷ ὅτι πρέπει νά ἐκπληρωθεῖ τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ¹³⁰. Ὁ Λουκᾶς καί ὁ Ἰωάννης μεταφέρουν τήν καταγραφή τῆς Βάπτισής τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἕνας σάν ἀναφορά καί ὁ ἄλλος σάν ὑπενθύμιση¹³¹, χωρίς νά ἐπαναλάβουν τήν προηγούμενη ζωντανή διήγηση. Ἡ Βάπτισή τοῦ Ἰησοῦ ἀναφέρεται μόνο ἐν παρόδῳ ἀπό τόν Ἰωάννη -ή διήγησή του γιά τόν Ἰωάννη δίνει ἔμφαση στό ρόλο τοῦ Βαπτιστή ὡς Προδρόμου¹³². Ἀλλά ἀκόμα καί σ' αὐτά τὰ εὐαγγέλια πού ἀναφέρουν τή συνάντηση τοῦ Ἰησοῦ μέ τόν Ἰωάννη τή στιγμή τῆς Βάπτισης τοῦ Ἰησοῦ, τό κεντρικό μήνυμα προέρχεται ἀπό τό Βαπτιστή, ὁ ὅποιος ἐλαχιστοποιεῖ τή δική του δράση, λέγοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς θά βαπτίζει μέ Ἅγιο

---

¹²⁹ Λουκᾶ γ' , 22.

¹³⁰ Ματθαίου γ' , 14-17.

¹³¹ Λουκᾶ γ' , 21, καί Ἰωάννου α' , 26-34.

¹³² Ἰωάννη α' , 32, 33.

Πνεῦμα, ἐνῶ αὐτός βαπτίζει μόνο μέ νερό. Στή Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ πού περιγράφεται ἀπό τό Ματθαῖο καί ἀπό τό Μάρκο¹³³, καθοριστική στιγμή γιά τόν Ἰησοῦ εἶναι ὅταν κατεβαίνει σ' Αὐτόν τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ὁ Θεός Τόν ἀποκαλεῖ Υἱό Του. Αὐτή ἡ δημόσια ἀναγνώριση καί ἀναγγελία σημαίνει ὅτι, μετά ἀπό μιά περίοδο προετοιμασίας (οἱ πειρασμοί τοῦ Ἰησοῦ), μπορεῖ νά ἀρχίσει τή δημόσια διδασκαλία Του. Μέ τή Θεοφάνεια στή Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγκαινιάζεται ὁ καινούργιος κόσμος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί ὁ Ἰησοῦς ξεκινάει τή δημόσια δράση Του.

6. Ἰησοῦς καί Ἰωάννης

Οἱ δύο ἄντρες, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής καί ὁ Ἰησοῦς, μοιράζονταν τόσα κοινά χαρακτηριστικά πού πολλοί σύγχρονοί τους μπερδεύονταν: ὅταν ρωτοῦνταν οἱ ἄνθρωποι ποιός ἦταν ὁ Ἰωάννης καί ποιός ὁ Ἰησοῦς, δίνονταν οἱ ἴδιες ἀπαντήσεις - καί οἱ δύο ἀποκαλοῦνταν «Χριστός», «ὁ προφήτης» ἢ «ὁ Ἡλίας»¹³⁴. Ἀκόμα καί ὁ Ἡρώδης θεωροῦσε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Ἰωάννης πού ἀναστήθηκε, λέγοντας «Αὐτός εἶναι ὁ Ἰωάννης, πού ἐγώ τόν ἀποκεφάλισα. Ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς»¹³⁵. Προφανῶς, οἱ Χριστιανοί συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔπρεπε νά καταστήσουν ξεκάθαρο πώς μόνο ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Χριστός, ὁ «*πιό ἰσχυρός*» πού κήρυττε ὁ Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἀναγκάζεται νά πεῖ πώς δέν εἶναι ἄξιος νά λύσει τά σανδάλια τοῦ

---

¹³³ Ματθαίου γ' , 13-17 καί Μάρκου α' , 9-11.

¹³⁴ Ματθαίου ιστ' , 14. Μάρκου στ' , 14-16. Ἰωάννη α' , 20-21.

¹³⁵ Μάρκου στ' , 16.

έρχόμενου. Στο κύκνειο ἄσμα του ὁ Ἰωάννης λέει πῶς τό δικό του ἔργο θά μικραίνει, ὅμως τοῦ Ἰησοῦ θά μεγαλώνει¹³⁶. Αὐτός ὁ ἐπιτάφιος μνημονεύεται ὡς ὁ κατάλληλος τρόπος γιά νά κρίνουμε καί νά διακρίνουμε τούς δύο ἄντρες. Στήν διήγηση τῆς Μεταμορφώσεως¹³⁷, ὁ Ἰησοῦς ζεῖ περισσότερο ἀπό τόν Ἥλία, ἐκπρόσωπο τῶν Προφητῶν, καί τό Μωϋσῆ, προσωποποίηση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Νόμου. Ἀπό τούς τρεῖς ἄντρες πού ἐμφανίζονται μαζί στό Ὅρος - Ἰησοῦς, Ἥλιας καί Μωϋσῆς-μόνο ὁ Ἰησοῦς παραμένει ὡς τό τέλος. Ὁ Προφήτης-Πρόδρομος ἔχει ὀλοκληρώσει τό ἔργο του, καί ὁ Νόμος ἔχει πλέον ἀντικατασταθεῖ. Ὁ Λουκᾶς δηλώνει πῶς ὁ Νόμος καί οἱ Προφῆτες, οἱ βασικές Γραφές τῶν Ἰουδαίων, ὑπῆρχαν μέχρι τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἰωάννη¹³⁸. Τό μήνυμα εἶναι ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής μπορεῖ κάλλιστα νά θεωροῦταν ἀπό τούς μαθητές του ὡς ὁ μεγαλύτερος ἀπό τούς Προφῆτες, ὅμως γιά τούς Χριστιανούς εἶναι ὁ τελευταῖος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γί' αὐτούς, ὁ Ἰωάννης ἔχει τό μοναδικό ρόλο τοῦ Προδρόμου, ἀλλά μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ τό ἔργο τοῦ Ἰωάννη τελειώνει. Ὁ Ἰησοῦς ξεκινᾷ τήν καινούρια Διαθήκη. Μέ Αὐτόν γεννιέται ὁ Χριστιανισμός.

7. Τό χριστιανικό Βάπτισμα

Ὅπως τό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ ἄρχισε μετά τή Βάπτισή Του ἀπό τόν Ἰωάννη, ἔτσι δεκτοί στήν Ἐκκλησία γίνονται ὅσοι βαπτίζονται στό

---

¹³⁶ Ἰωάννη γ' , 30.

¹³⁷ Ματθαίου ιζ' , 1-8.

¹³⁸ Λουκᾶ ιστ' , 16.

ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἀρχικά αὐτό γινόταν γιά νά μοιραστοῦν οἱ Χριστιανοί μιὰ ἐμπειρία πού εἶχε ζήσει ὁ Κύριός τους, ἔστω κι ἂν γι' αὐτούς τό μυστήριο αὐτό ἔχει θεολογική σημασία, ὅπως διευκρίνισε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν ἐπιστολή του πρός Ρωμαίους:

«ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστόν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὁ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ, ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ Θεῷ. οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (στ' , 3-11)

Ὅμως οἱ Χριστιανοί βαπτίζονται ἐπίσης ἀποδεχόμενοι τὰ τελευταία λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού βρίσκονται στή μετὰ τήν Ἀνάσταση διήγησή τοῦ Ματθαίου: «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς στό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹³⁹». Ἐν μέρει, ἐπίσης, οἱ πρῶτες χριστιανικές κοινότητες ἴσως υἱοθέτησαν τό βάπτισμα σάν μιὰ τελετουργία μύησης, ἐπειδή,

---

¹³⁹ Ματθαίου κή , 19.

τουλάχιστον στο εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, μάς λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἐπίσης Βαπτιστής, σάν τόν Ἰωάννη¹⁴⁰.

---

¹⁴⁰ Ἰωάννη γ' , 22.

ΜΕΡΟΣ Β

Στὸ δεύτερο (Β) μέρος θὰ ἀναφερθοῦμε στοὺς δύο ἄξονες τῆς προετοιμασίας μας γιὰ τὴν Δεσποτικὴ ἑορτή, ἥτοι τῆς ὁργανώσεως τῆς δημοσίας κοινῆς προσευχῆς στὴν Ἑνορία καὶ τῆς ποιμαντικῆς φροντίδας πρὸς τοὺς πιστοὺς, τηρουμένων ἀσφαλῶς καὶ τῶν ὑγιεινομικῶν μέτρων, ὅπως αὐτὰ ἔχουν ἀνακοινωθεῖ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση.

1. Ὁργάνωση τῆς δημοσίας κοινῆς προσευχῆς

α'. Οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες

«Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω»

(Πρὸς Κορινθίους Α' ἰδ' , 40)

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι προσευχομένη κοινότητα. Οἱ πιστοὶ συνέρχονται, συγκεντρώνονται στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς γιὰ νὰ

λατρεύσουν τὸν Θεό. Γί' αὐτό καὶ οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας θέσπισαν τὶς Ἱερές Ἀκολουθίες καὶ διεμόρφωσαν τὸν τρόπο διεξαγωγῆς τους. Ἦδη ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔθεσε τὸν βασικότατο κανόνα ἐπιτελέσεως τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ *«Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω»*.¹⁴¹ Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ Ἱερές Ἀκολουθίες πρέπει νὰ τελοῦνται σύμφωνα μὲ τὸ ἥθος τῆς πνευματικότητος ποὺ διδάσκει τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο μὲ ταπείνωση, μὲ εὐλάβεια, ἐφαρμόζοντας τὴν τάξη, ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ καὶ παροδοθεῖ μέχρι τὶς ἡμέρες μας. Τὸ περιεχόμενο τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν διέπεται ἀπὸ τὸν κανόνα: δοξολογία - εὐχαριστία - δέηση. Ὅλες οἱ προσευχές μας περιέχουν αὐτὰ τὰ τρία στοιχεῖα δοξολογία τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρέπει νὰ γίνεται *«μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας»*,¹⁴² εὐχαριστία γιὰ τὶς ἐνέργειές Του *«ὕπὲρ ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν»*, καὶ στήν ἱκεσία *«Σέ ὑμνοῦμεν, Σέ εὐλογοῦμεν, Σοὶ εὐχαριστοῦμεν Κύριε καὶ δεόμεθα σου ὁ Θεός ἡμῶν»* καθὼς καὶ στήν δέηση γιὰ τὰ αἰτήματά μας πρέπει νὰ προηγοῦνται τὰ πνευματικὰ καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὰ βιοτικά, στὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ συμπεριλαμβάνονται χαμερπῆ, ἐφάμαρτα καὶ αὐτονόητα κατὰ τὴ διακήρυξη τοῦ Κυρίου *«προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»*¹⁴³ καὶ τὴν

---

¹⁴¹ Κορινθίους Α' ιδ' , 40.

¹⁴² Ἑβραίους ιβ' 28.

¹⁴³ Ματθαίου στ' , 7-8.

προτροπή τοῦ ἀποστόλου Παύλου «τὰ ἄνω φρονεῖτε, τὰ ἄνω ζητεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς».¹⁴⁴

Τὸ «*Τυπικόν*» τῆς Ἐκκλησίας ἔχει καθορίσει καὶ τὴν «τάξη» μὲ τὴν ὁποία θὰ τελεσθοῦν οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες, ποὺ πρέπει νὰ σέβονται καὶ νὰ τηροῦν οἱ πάντες Ἱερεῖς, Ἱεροψάλτες καὶ λοιπά στελέχη.

Στὴν συνέχεια δίνουμε ἰδιαίτερες ὁδηγίες γιὰ τὴν τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἁγίου Δωδεκαημέρου.

Ἰδιαιτέρως ἐπισημαίνουμε ὅτι στὴν Ἱερὰ Μητρόπολή μας τὰ Χριστούγεννα τελοῦμε δύο θεῖες Λειτουργίες λόγῳ τοῦ πολυπληθοῦς τῶν Ἑνοριῶν μας, τοῦ ἀστικοῦ χαρακτήρα τους καὶ τοῦ ρυθμοῦ ἢ τοῦ προγράμματος τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείπουμε τὴν παράδοσή μας, δίνουμε τὴν δυνατότητα μὲ αὐτὲς τὶς διευθετήσεις ὅσους δυσκολεύονται, νὰ φιλοτιμηθοῦν νὰ συμμετάσχουν στὴν ἑορταστικὴ εὐχαριστηριακὴ σύναξη τῶν πιστῶν.

Σημειώνουμε ἐπεξηγηματικὰ τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ὁρίσθηκε ἡ Θεία Λειτουργία τῶν Χριστουγέννων νὰ τελεῖται πρὶν τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀποσκοποῦσε στὴν καταπολέμηση τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς προσκυνήσεως τοῦ ἡλίου ὡς Θεοῦ, εἰσήγαγε τὴν ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων γιὰ νὰ λατρεύεται καὶ νὰ προσκυνεῖται ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης¹⁴⁵ δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ὁποῖος προϋπῆρχε τῆς δημιουργίας τοῦ κτιστοῦ ἡλίου. Ὁ κτιστὸς ἡλιος εἶναι δημιούργημα

¹⁴⁴ Πρὸς Κολασσαεῖς γ' , 2.

¹⁴⁵ Μαλαχίου δ' 2.

τοῦ Ἀκτίστου Ἡλίου, ὁ Ὅποῖος ὑπῆρχε προαιώνια. Γι' αὐτὸ ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ κτιστοῦ ἡλίου.

Ἐνῶ διασώζουμε τὴν βαθύτατη ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν προαιώνια ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ Λόγου, συγκαταβαίνουμε καὶ στὴν ἀδυναμία ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀδυνατοῦν νὰ προσέλθουν «σκοτίας ἔτι οὕσης»¹⁴⁶ στὴν Θεία Λειτουργία, τελοῦντες τὴν δεύτερη Θεία Λειτουργία.

Ὅπως ὁ Θεὸς μὲ τὸν λόγο Του «γεννηθήτω φῶς»¹⁴⁷ διεχώρισε τὸ πρωτόγονο χάος καὶ σκότος, ἔτσι μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ Του, ὁ Ὅποῖος εἶναι τὸ «φῶς τὸ ἀληθινὸ, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»¹⁴⁸ φώτισε καὶ ἔλαμψε μὲ τὴν θεογνωσίᾳ τὶς καρδιὰς καὶ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ἀποστολικόν: «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁴⁹.

Πρόγραμμα ἑορταστικῆς περιόδου
17^{ης} Δεκεμβρίου- Χριστουγέννων 25.12.2023 –
Πρωτοχρονιᾶς 1.1.2024 καὶ Θεοφανίων 6.1.2024

16-17 Δεκεμβρίου, Σάββατο - Κυριακή.

---

¹⁴⁶ Ἰωάννου κ' , 1.

¹⁴⁷ Γενέσεως α' , 3.

¹⁴⁸ Ἰωάννου α' 9.

¹⁴⁹ Κορινθίους Β' δ' 6.

Μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Προφήτου Δανιήλ τοῦ ἐν Βαβυλώνι καί
τῶν Ἁγίων Τριῶν Παίδων Ἀνανίου, Ἀζαρίου καί Μισαήλ τῶν ἐν καμίνῳ
καί Ἁγίου Διονυσίου ἐπισκόπου Αἰγίνης τοῦ ἐν Ζακύνθῳ

Τό ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου τῆς 16ης θά τελεσθεῖ Μέγας
Ἀρχιερατικός Ἑσπερινός στόν Μητροπολιτικό Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου
Νικολάου Καισαριανῆς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Προστατῶν μας Ἁγίου
Ἐνδόξου Προφήτου Δανιήλ καί τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Διονυσίου
Ἐπισκόπου Αἰγίνης τοῦ ἐν Ζακύνθῳ.

Τό πρωΐ τῆς Κυριακῆς 17ης θά τελεσθεῖ στόν ἴδιο Ἱερό Ναό θεία
Λειτουργία.

Μετά τήν θεία Λειτουργία θά δεχθοῦμε στά Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως μας ὅσους ἐπιθυμοῦν νά μᾶς εὐχηθοῦν γιά τήν
ὀνομαστική ἐορτή μας.

Χριστούγεννα 25η Δεκεμβρίου 2023

Ἡ Ἑορτή τῶν Χριστουγέννων τελεῖται φέτος σέ ἡμέρα τῆς
ἑβδομάδος **Δευτέρα**. Περὶ τῆς Τάξεως ἴδετε τό Τυπικό τῆς Μεγάλης τῆς
τοῦ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (ἐκδόσεις Β. Σαλίβερου), σσ. σελίδες 132
ἕως 134, (περίπτωσις Δ , §§ 31, ἕως καί 39.). Εἰδικῶς:

1. Τήν Παρασκευή 22 Δεκεμβρίου 2023 μετά τήν Ἀκολουθία τοῦ
Ὁρθρου θά ψαλλοῦν οἱ Μεγάλες καί Βασιλικές Ὡρες τῶν
Χριστουγέννων.

2. Τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων Κυριακή (24.12.2023) πρό τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως θά τελεσθεῖ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου τῆς ἡμέρας καί δύο (2) *θεῖες Λειτουργίες τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου* α΄ . Ὡρα 05:00-07:00π.μ. γιά τοὺς ἐργαζομένους καί β΄ . Ὡρα 07:00-09:00π.μ.

3. Στὴν ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων

α΄ . Τό ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς στὸν Μητροπολιτὸ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καισαριανῆς, θά τελεσθεῖ κατὰ τὸ Τυπικὸ ἢ καθιερωμένη Ἀκολουθία τοῦ Πανηγυρικοῦ Ἑσπερινοῦ τῶν Χριστουγέννων, μὲ τὴν συμμετοχὴ ὅλων τῶν Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας, Πρεσβυτέρων καί Διακόνων.

Ὁμιλητὴ ὀρίζουμε τὸν Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. Ἰωάννη Μαλάμη, ἐφημέριο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καισαριανῆς

β΄. Ἀνήμερα τὰ Χριστούγεννα Δευτέρα 25.12.2023 θά τελεσθοῦν δύο θεῖες Λειτουργίες, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἡ πρώτη, ὅπως προβλέπεται ἀπὸ τὸ Τυπικὸ 5-8.30 π.μ. καί ἡ δεύτερη 9-10.30 π.μ.

γ΄ . Τὴν Δευτέρα 26.12.2023 θά τελεσθεῖ ἡ Ἀκολουθία κατὰ τὴν προβλεπομένη διάταξη ἐκ τοῦ Τυπικοῦ (ὅπ. παραπ. σ. 133).

Πρωτοχρονιά 1η Ἰανουαρίου 2024

Τὴν Πρωτοχρονιά, 1.1.2024 μετὰ τὴν θεία Λειτουργία θά τελεσθεῖ ἡ Δοξολογία γιά τὴν εἴσοδο μας στό νέο ἔτος 2024.

Στήν συνέχεια, ὅπως συνηθίζεται ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως (1974), θὰ κόψουμε στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ στὶς 12 τὸ μεσημέρι τὴν Βασιλόπιτα γιὰ νὰ ἀπευθύνουμε τὶς πατρικὲς εὐχὲς μας στοὺς Κληρικοὺς καὶ στὶς οἰκογένειές τους, στοὺς Ὑπάρχοντες τῶν πόλεων μας, στὰ στελέχη τῶν Ἑνοριῶν, στοὺς διάφορους τομεῖς τῆς διακονίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας καὶ ὁ ὅλους τοὺς πιστοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ποὺ θὰ προσέλθουν.

Ὅφείλετε ἐπομένως ὁ καθένας ὑπεύθυνος νὰ ἐνημερώσει τοὺς ἄμεσους συνεργάτες του καὶ νὰ προσέλθουν στὴν ἐορταστικὴ ἐκδήλωση.

*

Θεοφάνεια 6ῃ Ἰανουαρίου 2024

α'. Τὴν Παρασκευὴ 5.1.2024 παραμονὴ τῶν Θεοφανείων θὰ τελεσθεῖ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου τῆς 5.1.2024, τῶν Μεγάλων καὶ Βασιλικῶν Ὡρῶν τῶν Θεοφανείων, τοῦ Ἑσπερινοῦ τῶν Θεοφανείων καὶ ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καθὼς καὶ ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ.

β' . Τὸ ἑσπέρας θὰ τελεσθεῖ στίς Ἑνορίες ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ τῆς ἐορτῆς.

Στὴν Ἱερὰ Μητρόπολή μας θὰ τελέσουμε τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ, σύμφωνα μέ τό Τυπικό, εἰδικῶς στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου Καισαριανῆς στίς 6 μ. μ. στὸν ὁποῖο θὰ προσέλθετε ἅπαντες, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι. **Ὁμιλητὴ ὀρίζουμε**

**τόν Αίδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. Γεώργιο Σχοινᾶ,
Ἐφημέριο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος Βύρωνος.**

γ . Τό Σάββατο 6.1.2024 θά τελεσθεῖ ὁ Ὅρθρος, ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου καθώς καί ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ.

Κατὰ τήν παραμονή 5.1.2024 τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων, ὅπως συνηθίζεται, θά ἐξέλθετε νά ἐπισκεφθεῖτε τίς οἰκίες γιά νά τίς ἀγιάσετε. Προτρέπουμε ὅλους νά μὴ ραθυμήσετε, νά μὴν ἀθυμήσετε, ἀλλὰ νά ἀνταποκριθῆτε στήν ὑποχρέωση αὐτὴ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν θά σᾶς δώσουν φιλοδώρημα. Δῶρο στοὺς πιστοὺς εἶναι ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ φωτισμός.

* * * * *

β . Κατάρτιση τῶν Συνεργατῶν

Γιὰ τὴν τέλεση τῆς θείας λατρείας εἶναι ἀναγκαῖοι καὶ οἱ Συνεργάτες ποὺ διακονοῦν στὸν Ἱερὸ Ναό, ὁ καθένας γιά τὴν ἐργασία του.

Εἶναι ἀπαραίτητο νά διδάξετε ὅλους τοὺς Συνεργάτες σας στὴν Ἑνορία πῶς πρέπει νά ἀσκοῦν τὴν διακονία τους, ὅπως προτρέπει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «*Νὰ συμπεριφέρεται κανεὶς στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, ποὺ*

εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὁ στύλος καὶ τὸ θεμέλιο τῆς ἀλήθειας».¹⁵⁰

Ἱεροψάλτες

Πρῶτοι Συνεργάτες, οἱ Ἱεροψάλτες στοὺς ὁποίους πρέπει νὰ συστήσετε νὰ τηροῦν τὶς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ, νὰ μὴ αὐθαιρετοῦν, νὰ μὴ χρησιμοποιοῦν τὸ ἀναλόγιο γιὰ νὰ προβληθοῦν, ἀλλὰ μὲ ταπείνωση καὶ συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπιτελοῦν τὴν διακονία τους γιὰ νὰ «*λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας*».¹⁵¹

Οἱ Ἱερὲς Ἀκολουθίες τῶν ἑορτῶν περιλαμβάνουν ὕμνους καὶ ἀναγνώσματα, ποὺ στὸ καθένα περιέχεται μία διδασκαλία γιὰ τὸ ἑορταζόμενο πρόσωπο καὶ γεγονός.

Γι' αὐτὸ πρέπει εἴτε νὰ ψάλλονται εἴτε νὰ διαβάζονται μὲ προσοχή καὶ νὰ ἀποδίδεται τὸ νόημά τους.

*

Ἐκκλησιαστικοὶ Σύμβουλοι

Ἐπόμενοι Συνεργάτες οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Ἐπίτροποι. Καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐκπαιδευθοῦν γιὰ τὰ καθήκοντά τους, ποὺ εἶναι οὐσιαστικὰ καὶ συμβάλλουν στὴν εὐρυθμὴ τέλεση τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Ὅφείλετε νὰ τοὺς ἐνημερώσετε γιὰ ὅλα τὰ θέματα καὶ ἐκεῖνοι μὲ ὑπακοή, καλὴ διάθεση, προθυμία καὶ σεβασμὸ νὰ ἐπιτελοῦν τὸ ἔργο τους.

---

¹⁵⁰ Τιμόθεον Α' γ' 15.

¹⁵¹ Ἐβραίους ιβ' 28.

Οἱ Ἐπίτροποι ἐπιβάλλουν τὴν τάξιν στὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία. Διευκολύνουν τοὺς πιστοὺς στὸν Ἱερὸ Ναό. Διευθετοῦν τὰ ζητήματα χωρὶς νὰ θορυβοῦν. Ἐξηγοῦν μὲ εὐγένεια. Ἐπιλαμβάνονται ὅλων τῶν θεμάτων, ὥστε οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι νὰ ἐπιτελοῦν ἀπερίσπαστοι τὰ καθήκοντά τους στὴν σύναξιν τῶν πιστῶν.

Ἡ πρόληψις τῶν θορύβων καὶ ἀταξιῶν ποὺ ταρασσούν τοὺς προσευχόμενους εἶναι ἀποκλειστικὸ καθῆκον τους. Ἰδιαιτέρως ἐφιστᾶται ἡ προσοχή σας γιὰ νὰ λάβετε τὰ ἀπαραίτητα μέτρα, ὥστε νὰ μὴ προκαλεῖται θόρυβος ἀπὸ πιεστικούς, ἀνυπόμονους καὶ βιαστικούς κατὰ τὴν μετάδοσιν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Ἐπίσης ὀφείλετε νὰ ἐπιβάλλετε τάξιν καὶ στὸ Ἱερὸ Βῆμα. Αὐτὸς ὁ θόρυβος εἶναι κατὰ πάντα ἀδικοιολόγητος καὶ σκανδαλίζει τοὺς πιστούς.

*

Λοιποὶ Συνεργάτες

Πέρα ἀπὸ αὐτὰ καὶ οἱ λοιποὶ Συνεργάτες τῆς Ἑνορίας πρέπει νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ τὰ καθήκοντά τους, ὥστε εἰ δυνατόν, κανένα ἀπρόοπτο καὶ ἀπρογραμματίστο νὰ μὴ σᾶς ἐκθέσει.

Δὲν ἀγνοεῖτε ἀσφαλῶς, ὅτι αὐτὲς τὶς ἡμέρες θὰ προσέλθουν στὶς Ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ πιστοί, οἱ ὁποῖοι ἐκκλησιάζονται μία ἢ δύο φορές τὸ χρόνο. Αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν. Πρέπει κάποιος νὰ τοὺς ὑποδείξει τὰ δέοντα γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθοῦν καὶ νὰ μὴ σᾶς στενοχωρήσουν.

γ'. Εὐπρεπισμὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Μετὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν Συνεργατῶν ἐπιβάλλεται νὰ φροντίσετε τὴν καθαριότητα καὶ εὐπρέπεια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύονται οὔτε ὑπερβολές οὔτε ἀδιαφορία.

Σὲ παλαιότερες Ἐγκυκλίους μας ἔχουμε ἐπιστήσει τὴν προσοχὴ ὅλων, ὥστε οἱ πολυέλαιοι, τὰ καλύμματα, τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τῆς θείας λατρείας νὰ εἶναι καθαρά.

Στὴν ἐνότητα αὕτὴ συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ συντονισμός, ἡ σωστὴ ρύθμιση καὶ καλὴ χρῆση τῶν μικροφωνικῶν ἐγκαταστάσεων. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ὑπενθυμίζουμε τὰ ὑπ' ἀριθμὸ Φ.1/4/591/8.7.2003 καὶ Φ.1/4/872/4.9.2008 Ἐγκύκλια Σημειώματά μας.

* * * * *

2. Ποιμαντικὴ φροντίδα

α'. Ἡ πνευματικὴ προετοιμασία τῶν πιστῶν

γιὰ τὴν συμμετοχὴ τους στὴν ἐορτὴ τῆς Ἐκκλησίας

Ἀπαραιτήτως ὑποχρεούμεθα νὰ προετοιμάσουμε τοὺς πιστοὺς κατάλληλα νὰ ἐκκλησιασθοῦν καὶ νὰ δοξολογήσουν τὸν Θεὸ γιὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ χάρισε στὸ γένος τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ Του.

Ὑπάρχουν κατάλληλα βοηθήματα ποὺ μπορεῖτε νὰ τὰ συμβουλευθεῖτε. Στὴν πνευματικὴ προετοιμασία περιλαμβάνεται ἡ καλλιέργεια τῶν πιστῶν γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὶς Ἱερὲς Ἀκολουθίες, ἡ

προσέλευση στὰ ἅγια Μυστήρια· τὴν ἱερὰ ἐξομολόγηση καὶ τὴν θεία Μετάληψη τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἡ συμφιλίωση πρὸς ὅλους, ἡ προσευχή, ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν νέκρωση τῶν παθῶν, ἡ ἄσκησις τῶν ἀρετῶν, ἡ ζωὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσέβειας.

Ἡ συμμετοχὴ στὰ Ἅγια Μυστήρια καὶ ὁ προσωπικὸς ἀγώνας ἐνώνουν προσωπικά, λυτρωτικά τὸν πιστὸ μὲ τὸν Σαρκωθέντα Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἐφόσον τὰ πάντα στὴν Ἐκκλησίᾳ πρὸς αὐτὸ τὸν σκοπὸ συντελοῦν κατὰ τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία: «*ἼΑρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*».¹⁵²

Ἡ ἀνάλυση τῶν ἀναγνωσμάτων ποὺ ἀναφέρονται στὸ «*μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον*»¹⁵³ εἶναι ἓνα ὠραῖο καὶ ἐποικοδομητικὸ θέμα, τὸ ὁποῖο συνιστοῦμε νὰ παρουσιάσετε στὶς διαλέξεις καὶ στὶς κατηχητικὲς ὁμιλίες σας γιὰ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ ἀποκτήσουν τὴν γνώση τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας μας. Ἰδιαίτερη μέριμνα νὰ ἐπιδείξετε γιὰ τὸν ἐκκλησιασμὸ τῶν μαθητῶν. Εἶναι μία ἀκόμη καλὴ εὐκαιρία καὶ δυνατότητα, ἡ ὁποία προσφέρεται γιὰ νὰ τὴν ἀξιοποιήσουμε ποιμαντικά.

Γιὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν πιστῶν ἀξιοποιήσατε καὶ κάθε εὐκαιρία τῶν κατ' οἶκον ἐπισκέψεων, γιὰ τὴν τέλεση Ἱερῶν Μυστηρίων καὶ Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Μὴ περιορίζεσθε στὴν τέλεση τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας. Ἐπωφεληθεῖτε γιὰ νὰ μιλήσετε γιὰ τὶς ἡμέρες, γιὰ τὴν

---

¹⁵² Ἐφεσίους β' 19-20.

¹⁵³ Τιμόθεον Α' γ' 16.

σημασία τους, προσφέρετε ένα έποικοδομητικό βιβλίο. Αναφερθείτε στην ανάγκη συμμετοχής στα άγιώτατα Μυστήρια.

β . Μηνύματα

Συνημμένως στην παρούσα αποστέλλουμε τὰ Μηνύματα για τὰ Χριστούγεννα 2023 καὶ τὴν Πρωτοχρονιά 2024 προκειμένου νὰ ἀναγνωστοῦν κατὰ τὴν ἀπόλυση τῆς θείας Λειτουργίας τῆς 25ης Δεκεμβρίου 2023 καὶ 1ης Ἰανουαρίου 2024.

δ . Ἐκκλησιασμός Σχολείων

Ἐπειδὴ μερικὰ Σχολεῖα προγραμματίζουν τὸν ἐκκλησιασμό τῶν μαθητῶν πρὶν τὶς διακοπὲς τῶν Χριστουγέννων, συνιστοῦμε, μὲ πρωτοβουλία σας, νὰ ἐπικοινωνήσετε ἐγκαίρως μὲ τὶς Ἐκπαιδευτικὲς Ἀρχές, ὥστε νὰ ρυθμίσετε τὸν ἐκκλησιασμό τῶν μαθητῶν, ἐνημερώνοντάς τους γιὰ τὸ πότε μποροῦν νὰ ἐκκλησιασθοῦν τὰ παιδιὰ καὶ νὰ κοινωνήσουν.

έ . Θεολογικὰ καὶ Ἑορταστικὰ Κείμενα

Γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάρτισή σας συνημμένως αποστέλλουμε κείμενα ποὺ ἀναλύουν θεολογικὰ τὸ νόημα τῶν ἑορτῶν τοῦ Δωδεκαημέρου (Χριστουγέννων, Περιτομῆς τοῦ Κυρίου, Θεοφανείων).

στό . Διανομὴ Φυλλαδίων, βιβλιδαρίων καὶ λοιπῶν ἐντύπων

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολή μας θὰ ἐκδώσει γιὰ νὰ διανεμηθοῦν στοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὸ παγκάρι τὰ ἐξῆς τὰ Μηνύματά μας γιὰ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὴν Πρωτοχρονιά, **ποὺ θὰ διανεμηθοῦν τὴν Πρωτοχρονιά 1 Ἰανουαρίου 2024.**

ζ . Εύχες στοὺς συνεργάτες σας

Μὴ παραλήψετε νὰ εὐχηθεῖτε γιὰ τὶς ἐορτὲς στοὺς Συνεργάτες καὶ σὲ ὅλα τὰ Στελέχη τῆς Ἑνορίας σας.

* * * * *

3. «Ἑρνος Ἀγάπης 2023»

Τὰ Χριστούγεννα εἶναι ἐορτὴ πανσεβάσμιος, ἐορτὴ ἀγάπης καὶ κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἐορτὲς μᾶς ἐνώνουν καὶ φανερώνουν τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητά μας.

Γιὰ αὐτὸ διοργανώνουμε τὴν φιλανθρωπία τῆς Ἑνορίας, ὥστε νὰ προσφέρουμε ἀγάπη, στοργή, πρόνοια καὶ βοήθεια σὲ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη.

Ὁ «Ἑρνος τῆς Ἀγάπης» προορίζεται γιὰ νὰ συγκεντρώσουμε χρήματα, γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό.

Στὴν περίοδο τῆς δοκιμασίας τῶν ἀδελφῶν συνανθρώπων μας ἔχουν ἐφαρμογὴ οἱ προφητικοὶ λόγοι:

*«Διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει... καὶ δῶς πεινῶντι τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσης, τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία. καὶ ἔσται ὁ Θεός σου μετὰ σοῦ διαπαντός».*¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Ἡσαΐου νή , 7, 10-11.

Για τὴν διακονία αὐτὴ ἔχουμε δώσει ὁδηγίες μὲ τὸ ὑπὸ ἀριθμὸν Φ.1/4/543/30.10.2023 Ἐγκύκλιο Σημείωμά μας καὶ μὲ τὴν ὑπὸ ἀριθμὸν 282 (Φ.1/3/544/30.10.2023 Ἐγκύκλιό μας.

*

Διανομὴ δεμάτων μὲ τρόφιμα

Ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὶς Ἑνορίες θὰ διανεμηθοῦν, ὅπως τὰ παρελθόντα ἔτη, μαγειρευμένο φαγητό, δέματα μὲ τρόφιμα καὶ χρηματικὰ βοηθήματα.

Αὐτὸ τὸ καθήκον μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφοντας:

*«Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός».*¹⁵⁵

Δισκοφορίες

Ὑπενθυμίζουμε ὅτι κατὰ τὴν περίοδο τῶν ἑορτῶν θὰ διεξαχθοῦν δισκοφορίες ὡς ἑξῆς, ὅπως ἀναφέρονται στὸ ὑπὸ ἀριθμὸν **Φ.1/4/577/13.11.2023** Ἐγκύκλιο Σημείωμά μας.

Ἐνημερωτικά ἀναφέρουμε ὅτι θὰ διεξαχθοῦν στίς ἡμερομηνίες

α) Τὴν Κυριακὴ 3 Δεκεμβρίου 2023- Ὑπὲρ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

β) Τὴν Κυριακὴ 10/12/2023

γ) Τὴν Κυριακὴ τῶν Προπατόρων 17/12/2023,

δ) Τὴν Κυριακὴ πρό τῶν Χριστουγέννων 24/12/2023,

ε) Τὴν Δευτέρα τῶν Χριστουγέννων 25/12/2023,

---

¹⁵⁵ Ἑβραίους ιγ' , 16.

**στ) Τήν Δευτέρα τῆς Πρωτοχρονιάς 01/01/2024 καί
ζ) Τό Σάββατο τῶν Θεοφανείων 06/01/2024.**

4. Οἱ ποιμαντικές Ἐγκύκλιοί μας τῆς περιόδου

Ὑπενθυμίζουμε καί τῖς σχετικές Ἐγκυκλίους μας τῶν προηγούμενων ἐτῶν γιά τήν ἄσκηση τῆς διακονίας μας αὐτή τήν περίοδο.

10 (Φ.1/3/764) 14.12.2000	19 (Φ.1/3/952) 10.12.2001
25 (Φ.1/3/1063) 29.11.2002	32 (Φ.1/3/1065) 19.11.2003
43 (Φ.1/3/1402) 1.12.2004	54 (Φ.1/3/1285) 21.11.2005
64 (Φ.1/3/1423) 16.11.2006	72 (Φ.1/3/1165) 20.11.2007
84 (Φ.1/3/1192) 18.11.2008	96 (Φ.1/3/990) 25.11.2009
107 (Φ.1/3/1343) 129.11.2010	117 (Φ.1/3/1537) 9.12.2011
127 (Φ.1/3/1310) 3.12.2012	137 (Φ.1/3/1202) 25.11.2013
147 (Φ.1/3/1081) 19.11.2014	156 (Φ.1/3/912) 9.11.2015
168 (Φ.1/3/947) 1.12.2016	180 (Φ.1/3/945) 27.11.2017
193 (Φ.1/3/1003) 27.11.2018	212 (Φ.1/3/847) 15.11.2019
234 (Φ.1/3/693) 05.11.2020	253 (Φ.1/3/735) 15.11.2021
269 (Φ.1/3/625) 15.11.2022	

Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί

Εὐχόμεσθε νὰ ἐορτάσουμε θεαρέστως καί εὐσεβοφρόνως τὶς ἅγιες ἐορτὲς τῆς τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ ἐν σαρκὶ ἐπιφανείας, προσφέροντες στὸν ἐν σπηλαίῳ γεννηθέντα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν πίστη, προσκύνηση, εὐχαριστήριον ὕμνον, δοξολογία, ὁμολογία, μαρτυρία, βίον ἐνθεοῦ, ὑπομονὴν στὶς θλίψεις, μακροθυμία, ἀγάπη καὶ μετάνοια.

Μετὰ πατρικῶν καὶ ἐορτίων εὐχῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ

